

**JMG – INSTITUTIONEN FÖR
JOURNALISTIK, MEDIER OCH
KOMMUNIKATION**

VET DU VEM EN SVENSK UTLANDSVETERAN ÄR?

”En studie av unga svenskars bild av veteraner från internationella konflikter”

Samuel Jubell

Uppsats/Examensarbete:	15 hp Medie- och kommunikationsvetarprogrammet med inriktning PR,
Program och/eller kurs:	opinionsbildning och omvärld
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Vt 2018
Handledare:	Orla Vigsø
Kursansvarig:	Malin Sveningsson

Abstract

Uppsats/Examensarbete:	15 hp
Program och/eller kurs:	Medie- och kommunikationsvetarprogrammet med inriktning PR, opinionsbildning och omvärld
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Vt 2018
Handledare:	Orla Vigsø
Kursansvarig:	Malin Sveningsson
Sidantal:	47
Antal ord:	15 703 exklusive referenser och innehållsföreteckning
Nyckelord:	veteran, veteransoldat, utlandsveteran, unga, insats, internationell, Försvarmakten, media, kommunikation, mkv, semiotik, ptsd, bilden, soldat, användarteorin, uses and gratifications,

---

Syfte: Syftet med detta arbete är att ta reda på hur bilden av svenska veteraner ser ut hos unga i Sverige och vad det är som bidragit till att det är så den ser ut.

Teori: Semiotik, uses and gratifications

Metod: Intervjuer genomförda på ungdomar 18-19 år gamla via telefon och i person.

Material: 12 genomförda intervjuer. 10 via telefon och 2 i person.

Resultat: Efter en analys framkom det att den studerade gruppen ungdomar har en positiv uppfattning och bild av svenska veteraner. Ord som förknippas med en veteran är hjälpsam, osjälvisk, stark, erfaren och någon som gör en god insats. Det finns dock en hel del oklarhet och okunskap i begreppet utlandsveteran vilket visade sig i ungdomarnas svar. Resultaten visar också att gruppen ungdomar främst förlitar sig på fyra källor till inflytande till den bild de har: Media (Främst massmedia), Människor i sin omgivning, skolans undervisning och populärkultur. De förlitar sig sedan på de olika källorna på olika sätt, där massmedia och skola ses som viktiga för att få kunskap. Ungdomarna visar sig också vara positiva till att själva delta i internationella insatser i framtiden, något som de ser som en möjlighet till att få erfarenhet av världen. Detta kan ha en koppling till den positiva bilden av veteraner som genomsyrar svaren.

Förord

Jag vill tacka alla de människor som tog av sin tid för att ställa upp på intervjuer mitt i slutspurten av vårterminen. Jag vill också tacka mina kontakter som själva inte svarade på några frågor men refererade mig till vänner och bekanta för att utföra intervjuer för studien. Ett tack till Orla Vigsø, min handledare som gett mig goda tankar genom sin erfarenhet och alltid ställt upp om jag frågat något. Jag vill också tacka min fru, min familj, mina vänner och mina arbetskamrater som visat intresse och stöd för det jag skrivit om. Inte minst vill jag tacka de personer på Centrum för Militär och Samhälle som visat enormt intresse för ämnet och gett mig en god grund att stå på. Alla dessa människor bidrar till forskning och en större förståelse för samhället.

Executive summary

While Sweden is not a member of The North Atlantic Treaty Organization (NATO) like some of its neighboring Nordic countries, it has offered military assistance to several global conflicts for many years. A longtime member of the United Nations (UN), Sweden has demonstrated support for global strife when called upon by sending military personnel and equipment, among other things, where and when the intergovernmental organization has deemed it necessary. In recent times, Swedish armed forces have intervened along with the UN-countries in conflicts across the world such as Kosovo, DR Congo, Mali and Somalia. However, perhaps above any other event, an elevated level of cooperation between NATO and Swedish military forces was observed with Sweden's involvement in Operation Enduring Freedom in Afghanistan from 2002 to 2014; a more serious, violent and prolonged incursion than other military commitments. Still, a decade of sustained assurances to participate in these global events has brought awareness and a need to reexamine policy initiatives by the Swedish government and people to support its veterans. This was put in action in 2010 when a proposition with new politics surrounding veteran soldiers was created by the Swedish government.

This analysis will study the perceptions, opinions and sentiments of Sweden's younger generation toward its war veterans by conducting interviews with Swedes from ages 18 to 19. Research has already established a general unfamiliarity from Swedes toward its country's veterans. The research here will augment and supplement previous research by crafting interview questions to facilitate a forum for responding youth to articulate their thoughts in the same area so it can be studied further and along with the theory of semiotics.

The results of the study shows that in contrast to the previous quantitative studies made on the subject, this young population in Sweden have at least basic perceptions of what a war veteran is and many associations were presented by the interviewees. The conceptions of both war veterans and their involvement in conflicts were in most cases seen as positive, with words used by the youth to explain them such as experienced, strong, helpful, unselfish and nice. The relation between war veterans and psychiatric disease such as PTSD was mentioned by only a few of the interviewees, but their understanding was mainly that other countries soldiers, such as the US, suffer from this issue more than the Swedish veterans. Overall, the studied Swedish youths did not see psychiatric diseases as something connected to war veterans, which complies with a medical history research of war veterans that shows that they actually suffer less from these problems than the rest of the Swedish citizens.

Another issue that the study examined was where these perceptions of a war veteran originated from. By asking the youth were they perceived their ideas and knowledge of war veterans came from the study could lift some of their own thoughts on the matter. The interviewees lifted four types of sources of influence:

Firstly media, with emphasis on mass media such as news outlets, but also social media with information about the subject of the Swedish defense. The second source of perceptions was

human role models, such as relatives, friends or other human contacts with relations to the Swedish armed forces. The third was the influence of school, and the knowledge gained from within the educational sphere. The fourth source of influence identified was movies and books. These sources were then analyzed in light of the uses and gratifications-theory, which points to the importance of user choices to how it affects them, and what type of media a youth is using for a specific reason, in this case how to obtain knowledge and perceptions of Swedish war veterans.

The final issue studied was to which extent the youth would consider themselves working abroad in a conflict zone which is a condition of a war veteran. The responds were positive to this even though some of the youth would not want to do it as a soldier, but considered doing it as involved with other professions. This fact could be connected to why the group of Swedish youth possesses these positive connotations to war veterans.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
2. Bakgrund	2
2.1 Begreppsbeskrivning och avgränsningar.....	2
2.1.1 Veteran	2
2.1.2 Insats.....	3
Internationell insats	3
Kommunikativ insats.....	4
2.1.3 Ungdom.....	4
2.1.4 Post-Traumatic Stress Disorder (PTSD)	4
2.2 Hypotes.....	4
3. Syftet med studien.....	6
3.1 Syfte	6
3.2 Frågeställningar	6
4. Studiens relevans i samhälle och vetenskap.....	7
4.1 Relevans i samhället.....	7
4.2 Relevans inom medie- och kommunikationsvetenskap.....	7
5. Tidigare forskning som studien har som grund.....	9
5.1 Forskningsgrund inom fältet för och försvar i utlandet och veteraner	9
5.1.1 Inställningar och attityder till det svenska försvaret och veteraner	9
5.1.2 Befolkningars motsättning till internationella insatser.....	10
5.1.3 En kunskapsbrist om internationella insatser och veteraner.....	10
5.1.4 Veteraner och psykisk ohälsa	11
5.1.5 Den manliga veteranen.....	12
5.2 Teori	12
5.2.1 Semiotiken som hjälpmedel att förstå bilden av veteraner.....	12
5.2.2 Uses and gratifications-teorin förklaring till medieanvändande.....	14
6. Metod	16
6.1 Forskningsstrategi	16
6.2 Urval.....	16
6.3 Genomförande.....	18
6.3.1 Intervjufrågor.....	18
6.3.2 Bearbetning av resultat.....	20
7. Resultat.....	22
7.1 Bilden av veteraner hos unga	22
7.1.1 Den positiva bilden av veteraner hos unga.....	22

7.1.2 En oklar bild om begreppet utlandsveteran.....	23
7.1.3 En veteran förknippas med en man.....	25
7.1.4 Den psykiskt skadade svenska veteranen.....	26
7.2 Var bilden av veteraner hos unga kommer ifrån.....	27
7.2.1 Massmedias betydelse för kunskap och uppfattning.....	27
7.2.2 Människorna runt omkring påverkar bilden av veteranen.....	28
7.2.3 Skolverksamhetens roll i bilden av svenska försvaret.....	29
7.2.4 Populärkulturens bidrag till bilden.....	29
7.3 En god inställning och vilja hos ungdomar att själva delta i internationell insats.....	30
8. Diskussion.....	33
8.1 Diskussion kring bilden av veteranen hos unga.....	33
8.1.1 Veteraner framställs som något bra.....	33
8.1.2 Psykiska skador påverkar svenska soldater i mindre omfattning.....	33
8.1.3 Bilden av en man gör att kvinnliga veteraner glöms.....	34
8.1.4 Kommunikativa teorier som hjälp att förstå empirin.....	34
8.2 Studiens begränsningar och grund för framtida undersökningar.....	35
Referenser.....	36
Bilagor.....	39
Bilaga 1.0:.....	39
Bilaga 1.0 Fortsättning:.....	40

1. Inledning

Sverige har genom åren deltagit i många internationella insatser för att främja fred och säkerhet i där behov har identifierats. För att Sverige ska delta i en internationell militär insats ställs det krav på att FN har gett legitimitet till den (Försvarsmakten, 2018). Under större delen av 1900-talet vilade Försvaret på ett mobiliseringsförsvar, med värnplikten som en grund i detta. Exempelvis görs det en uppskattning av att ca 10 % av hela Sverige befolkning var direkt involverade i Försvarsmaktens verksamhet under kalla kriget (Thisner & Garpenhag, 2016:9). I detta allmänna försvar vars inriktning var att skydda Sveriges gränser fanns samtidigt en vilja att stötta FN:s uppdrag i utlandet, något som kom att bli ett av Sveriges största internationella politikområden från och med 1950-talet. Eftersom att Försvaret hade en inhemsk försvarsfokus fanns det inte mycket utbildning till svenska soldater som skickades på FN-insatser i utlandet (Ibid). Trots denna brist dröjde det till 2000-talet innan regeringen såg en anledning att lagföra olika insatser för veteransoldater, och en veteransoldatpolitik blev ett begrepp som växte fram.

Idag tjänstgör hundratals män och kvinnor frivilligt på olika uppdrag av svenska staten i utlandet. Beblandat med att delta på en internationell militär insats är risker som individerna utsätter sig för, en risk för både hälsa och liv. De soldater som tjänstgör riskerar både att drabbas av fysiska och psykiska skador till följd av den insats de tar del i (SOU 2014:27 s. 25). Med detta i åtanke har det konstaterats att det har saknats ett klart arbete i hur Sverige kan stötta dessa personer innan, under samt efter den internationella insatsen. Detta uppdagades och 2010 kom propositionen om en samlad svensk veteransoldatpolitik vars syfte var att just bli bättre på att ta hand om de personer som har tjänstgjort i internationell insats (Prop. 2009/10:160).

Inom medieforskning har medieeffekter varit en framstående del, då det finns stora intressen i samhället för hur människor låter sig påverkas och skapa tankar, uppfattningar och värderingar. Det finns därför möjlighet att lära sig mer om hur bilden av veteraner dyker upp hos unga och vad det är som hjälper till att skapa denna genom att teorier inom detta forskningsfält tillämpas. I detta avseende hjälper teorin om semiotiken till att förklara vad det betyder att någonting förknippas med känslor, förståelser och tankar, en teori som denna studie har haft som grund för att förklara de ungas bilder av veteranen. Samtidigt hjälper medieteorin om uses and gratifications till att förklara hur medierna som ungdomarna väljer har olika roller och påverkar på olika sätt utefter vilket medium som konsumeras (Berger, 2013; Lariczy et al., 2011:750).

2. Bakgrund

År 2009 gjorde Försvarsmakten vad som skulle kunna anses som en av de största organisatoriska förändringarna i svensk försvarshistoria när man bytte ut värnplikten mot ett frivilligförsvar. I och med detta byttes även huvudfokus som tidigare varit på ett nationellt försvar till ett insatsförsvar. Med andra ord blev utlandsuppdragen en huvudsaklig del av försvarets verksamhet och bidrog till stor del av dess legitimitet (Thisner & Garpenhag, 2016:13). Det är i bakgrund av detta som den svenska veteranpolitiken har vuxit fram under senare år, då medvetenhet och stöd till svenska utlandsveteraner blivit av större intresse för svenska staten.

Det finns många olika sätt som Sverige bidrar på i en allt mer globaliserad värld, och det är viktigt att Sverige fortsätter vara med i internationella miljöer för att påverka positivt, både för de länder som är direkt inblandade och för Sveriges bibehållna roll som en aktör på internationell nivå oavsett vad det gäller. Med samarbeten mellan länder som exempelvis EU och FN ställs det krav på de olika länderna att vara med och hjälpa och stötta dess medlemmar när behov uppstår (Ydén & Berndtsson, 2013:621). Sverige har för närvarande ca 400 personer tjänstgörande i konfliktdrabbade länder (Försvarsmakten, 2018:13) och har genom åren haft 67 560 veteraner från olika konflikter världen över (Olsson, 2018:17).

Enligt de nationella SOM-undersökningarna har svenskar i allmänhet inte någon uppfattning alls om utlandsveteraner, detta trots att utlandsuppdrag har varit en del av den svenska militären sedan 1950 och politiska initiativ som velat lyfta fram den personal som tjänstgjort. 2014 gjordes en statlig utredning (SOU 2014:27) som fastställde att det saknas kunskap i Sverige om dess veteraner och det arbete som utförs av Sverige i internationella insatser. Det är med bakgrund i detta som forskningsforumet Centrum för studier av Militär och Samhälle (CSMS) har intresse i att se unga svenskars uppfattning om och inställning till svenska veteraner. Det är dagens unga svenskar som i framtiden kommer vara de personer som Sverige kan skicka ut när behov uppstår i utlandet. Denna studie bygger på uppdraget från CSMS men gör sina egna avgränsningar och strategier.

2.1 Begreppsbeskrivning och avgränsningar

2.1.1 Veteran

Veteran är ett begrepp som kan ha olika innebörd beroende på var du befinner dig och när i historien du tittar. Med det i åtanke lyfter Veteranutredningen (SOU 2014:27) upp denna diskussion och går igenom olika tolkningar av begreppet för att avgränsa den statliga utredningens användande av begreppet veteran. Begreppet innefattar i utredningen en person som tjänstgjort som anställd för Försvarsmaktens utlandsstyrka, inklusive civil personal eller militär personal som inte varit en operativ del av utlandsstyrkan. De avgränsar sig ytterligare i

utredningen genom att kalla den individ som tjänstgjort utomlands i Försvarets utlandsstyrka för *veteransoldat* då det är vanligt att man tänker just militär personal när man hör begreppet veteran. Men i utredningen anses alltså att en veteran behöver innefatta mer än bara direkt militär personal i Försvarets utlandsstyrka för att även annan personal än dessa behöver kunna omfattas av det stöd som ska ges före, under och efter en insats (SOU 2014:27 s. 74ff). I utredningen presenteras också en viss problematik med att innefatta icke-militär personal inom begreppet veteran då många människor förknippar en veteran endast med just militär personal. Detta har hållits i åtanke under denna studies gång när resultaten har tolkats och ses som en naturlig förklaring till varför resultaten omkring begreppet ser ut som de gör.

Försvarets definition av en veteran skiljer sig mot den definition som utredningen presenterar. I Försvarets sårar man på de två begreppen *veteran* och *utlandsveteran*. En *veteran* definieras av Försvaret som en person som tidigare har varit anställd på Försvaret och utfört nationell eller internationell insats. En *utlandsveteran* definieras som en person som nuvarande är anställd eller tidigare varit anställd (d.v.s. en veteran) på Försvaret och gjort internationell militär insats. Alltså separerar man på om personen är anställd idag eller inte på Försvaret och om personen som tjänstgjort gjort det internationellt eller nationellt, där veteran är den bredare definitionen (Försvaret, 2018:3 & SOU 2014:27 s. 78–79).

Denna studie följer den definition av en veteran och en veteransoldat som Veteranutredningen presenterar för att ge läsaren en tydlighet i vad som menas när begreppen används. Alltså innefattar begreppet *veteran* i studien både den militär som tjänstgjort i Försvarets utlandsstyrkor och även civil personal som bidragit Försvaret i dess arbete utomlands. Begreppet *veteransoldat* i studien innefattar mer avgränsat den militära personal som tjänstgjort i Försvarets utlandsstyrka. Begreppet *utlandsveteran* används också i studien och följer då Försvarets definition, d.v.s. någon som är/varit anställd på Försvaret och har tjänstgjort i en internationell militär insats. Fokus i studien har varit på internationella insatser och veteraner därifrån, därför har begreppet utlandsveteran kommit att användas mycket då intervjuerna har fokuserat just på svensk militär i utlandet och de utlandsveteraner vi har.

2.1.2 Insats

Internationell insats

I denna studie är det två typer av insatser som nämns och inte får förväxlas: Internationell insats och kommunikativ insats. Den första typen av insats är den insats som Försvaret definierar som att lösa en ”uppgift i skarpt läge” (SOU 2014:27 s. 80). De gör också en särskiljning på begreppen nationell insats och internationell insats där arbete i skarpt läge inom nationens gränser även kan ske under fredstid, som t.ex. förhindring av kränkningar av svenskt territorium eller utföra arbete för att stödja samhället vid behov. Denna studie riktar

sig endast till internationella insatser då det är där dagens veteraner kommer ifrån enligt studiens avgränsning i slutet av kapitel 2.1.1.

När det gäller internationella insatser så går det separera på ”internationella civila insatser” och ”internationella militära insatser”. De civila insatserna gäller vid svenskt bistånd till utlandet vid naturkatastrofer, större olyckor, flyktingströmmar m.m. Internationella militära insatser syftar mer till det arbete Försvarsmakten och andra myndigheter utför för att främja säkerhet och fred i utlandet (Ibid, 2014 s. 80-83). Internationella militära insatser kopplas även samman med förhindrande av väpnad konflikt i lagen (2010:449) om Försvarsmaktens personal vid internationella militära insatser.

Denna studie avser alltså att beröra internationella insatser med militär koppling. Detta eftersom veteraner i studien definieras som de som varit delaktiga i svenska utlandsstyrkan, även om det även kan innefatta civil personal som bidragit (Kapitel 2.1.1).

Kommunikativ insats

Med tanke på hur begreppet insats används frekvent genom studiens gång är det viktigt att notera att en kommunikativ insats innefattar den reklam, PR, medieinsatser och andra kommunikativa insatser som en organisation jobbar med. När Försvarsmaktens kommunikativa insatser benämns syftar de till den strategiska kommunikation de använder sig av i arbetet mot personer i samhället.

2.1.3 Ungdom

I denna studie syftar ordet ungdom på de intervjuade unga svenskar vilka studien utgår ifrån. För att motverka missförstånd och felaktiga tolkningar så vill jag vara tydlig med att ungdom i denna studie endast berör det valda urvalet på 18-19 åriga unga svenskar som studien bygger på. Alla andra åldersgrupper som normalt skulle innefattas av begreppet ungdom och även den stora populationen 18-19 åringar går alltså inte generalisera resultaten på. Mer om detta under kapitel 6.2.

2.1.4 Post-Traumatic Stress Disorder (PTSD)

PTSD är en psykisk sjukdom som utlöses av fysiska eller psykiska traumatiska upplevelser så som skador, överfall, våldtäkt, utsättning för krig eller katastrof som innefattar många skadade m.m. I denna studie är PTSD en del av diskussionen då den är vanligt förekommande hos veteraner i andra länder och även finns med i diskussioner kring svenska veteraner (se forskningskapitlet 5.1.4). Symptom för sjukdomen är att den drabbade återser gamla traumatiska händelser, mardrömmar, sömnsvårigheter, depression och likgiltighet (Martin, 2015, PTSD).

2.2 Hypotes

Med tanke på den stora mängd forskning som gjorts i utlandet på veteransoldater och psykiska sjukdomar (Se tidigare forskning) finns det en hypotes om att de intervjuade ungdomarna skulle koppla en veteran till psykiska sjukdomar. Denna hypotes stärks

ytterligare då Centrum för Studier om Militär och Samhälle har ett fokus på psykiska sjukdomar och kopplingar till veteraner när de utformade uppdraget som studien bygger på. Denna hypotes är anledningen till att en del av studien fokuserar just på detta även om det inte framkommer i studiens huvudsakliga syfte och frågeställningar.

3. Syftet med studien

3.1 Syfte

Syftet med detta arbete är att ta reda på hur bilden av svenska veteraner ser ut hos unga i Sverige och vad det är som bidragit till att det är så den ser ut.

3.2 Frågeställningar

- Vilken bild av veteraner har unga i Sverige?

Huvudfrågeställning grundad i syftet som öppnar upp en bred möjlighet att analysera de svar som unga ger på ämnet. Inom fältet för frågan får vi besvarat om bilden är positiv eller negativ, vilken kunskap som finns m.m.

- Hur beskriver ungdomar begreppet utlandsveteran?

Veteran är ett begrepp som kan innefatta olika typer av människor beroende på vem som står bakom definitionen. Frågeställningen svarar på hur väl deras beskrivning av en utlandsveteran passar ihop med de definitioner som gjorts av Försvarsmakten och staten.

- Vilka faktorer anser de unga själva ligga bakom att skapa den bild som de har av veteraner?

En fråga som tittar på varför bilden av veteraner hos unga ser ut som den gör. Frågan ger utrymme för reflektion kring vilka faktorer som är viktigast i påverkan av unga idag och kan kopplas till forskning inom medie- och kommunikationsvetenskap.

- Vilken inställning har unga i Sverige till att själva kunna tänka sig arbete i en internationell miljö för Försvarsmakten?

En frågeställning som är av intresse inte minst för Försvarsmakten men också för studien då det visar inställningen unga har till arbete i ett krisområde, vilket veteraner utsätter sig för.

4. Studiens relevans i samhälle och vetenskap

4.1 Relevans i samhället

Vad yngre anser om ställningen som veteransoldat, vad som lockar och avhåller dem att själva nå positionen kan spegla vad de anser om att det svenska försvaret involverar sig i globala affärer, vilket i sig är en samhällsfråga relevant både för försvaret och för övrig samhällsforskning. Trots bristande kunskap i samhället om internationella insatser och veteraner som alltså blivit identifierat är en proposition om svensk veteranpolitik (Prop. 2009/10:160) framtagen med inriktning på insatser fokuserade på veteranen, veteranens anhöriga och myndigheter som jobbar med internationella insatser. Dessutom har opinionsundersökningar visat att svenskarnas intresse för försvarsfrågor ökat kraftigt under de senare åren som många menar förklaras av Rysslands aggressiva agerande som tagit utrymme i den säkerhetspolitiska debatten (Berndtsson, Bjereld & Ydén, 2016:239).

Studien kan också besvara vilka kommunikativa insatser som nått fram till ungdomar gällande Sveriges försvar och veteraner. Det bör noteras att studien inte har som syfte eller tillvägagångssätt att specifikt titta på Försvarsmaktens kommunikativa insatser utan snarare vad de svenska ungdomarna själva väljer att lyfta fram som delaktigt i skapandet av deras bild av veteraner. Trots detta borde det finnas ett utomvetenskapligt intresse för vad de unga väljer att benämna när de förklarar var bilden kommer ifrån. Skulle de intervjuade ungdomarna lyfta en viss kampanj eller kanal besvarar det frågan på vilken information som har nått dem. Och om det möjligtvis finns kommunikativa insatser riktade mot ungdomar för att informera om veteraner som inte nämns i intervjuerna visar det att dessa insatser missat i att nå ut. Därför finns det en relevans för Försvarsmakten och andra i samhället för frågan om försvar och veteraner, då studien analyserar ungdomarnas egna reflektioner till den bild de har av dessa. Svaren i denna studie kan förslagsvis användas som utvärdering av eventuella kommunikativa insatser riktade till populationen ungdomar.

Bilden av veteraner kan även vittna om vilket stöd samhället ger till dessa då en positiv inställning kan innebära glädje för veteraner. I en kvantitativ studie visar det sig att endast fem av tio veteraner anser att stödet från samhället till dem har varit bra. USA lyfts fram som att vara i topp vad gäller att ta hand om sina veteraner enligt de svenska veteranerna (Demoskop, 2015:37). Det stöd som samhället ger sina veteraner är bl.a. viktigt för veteranernas hälsa (Se kapitel 5.1.4).

4.2 Relevans inom medie- och kommunikationsvetenskap

Inom fältet för medie- och kommunikationsvetenskap har studien intressanta möjligheter att tillföra till forskning och kunskap. Sveriges regering beslutat om en veterandag och ett veteranmonument som ska öka medvetenheten om veteraner hos befolkningen (SOU 2014:27

s. 28ff). Det är därför en kommunikativ vinkel till studien som tittar på vilka kanaler ligger till grund för ungas bilder av veteraner. Det öppnar också upp en möjlighet att studera hur stor del dessa olika kanaler har bidragit till meningsskapande hos unga. Olika typer av medier lyfts fram som mer eller mindre effektiva och en diskussion kan föras kring varför det ser ut som det gör.

Studien öppnar också upp för mer kunskap om vilka kanaler som är effektiva att använda för att forma ungas bild av en ganska kontroversiell samhällsgrupp med tanke på den krigsföring som ingår i en veterans arbete. Det finns olika strategier att använda i detta formande. Exempelvis ger det amerikanska National D-day Museum i New Orleans, Louisiana, sina besökare en inriktning med fokus på veteraners egna historier och erfarenheter, en möjlighet att låta besökare uppskatta det som gjordes av amerikanska soldater under andra världskriget (Scripps, 2005). De kommunikativa strategier som Sverige har använt för att forma bilden av veteraner kan således undersökas för att se om de har gett den effekt som eftersträvats.

Förutom att titta på vilka kanaler som är utmärkande hos unga i skapandet av bilden av veteranen kan man då också lära sig mer om dessa kanaler. En analys av ungdomarnas uppfattningar kring användande av olika kanaler ger studien ett mottagarperspektiv. I relation med teori inom fältet för detta kompletteras tidigare forskning för användarnas påverkan av olika medier beroende på vad de väljer att använda sig av. Genom att använda sig av *uses and gratifications* (se kapitel 5.2) bidrar studien i vetenskapen till en kommunikativ teori som appliceras i en undersökning om ungas bild av en samhällsgrupp och hur deras medievanor kan vara bidragande till denna bild. Studien syftar att identifiera olika medier som används av ungdomarna för att sedan söka efter attityder till dessa medier.

Även teorin om semiotik används för att på så sätt förstå de associationer som görs till svenska veteraner. Genom att sätta intervjuobjektens svar i sin rätta kontext kan vi lära oss om hur konnotationer har uppstått till olika typer av symboler inom Försvarsmakten och i samhället (Mer om detta i kapitel 5.2).

5. Tidigare forskning som studien har som grund

5.1 Forskningsgrund inom fältet för och försvar i utlandet och veteraner

5.1.1 Inställningar och attityder till det svenska försvaret och veteraner

Förtroendet hos svenskar för försvaret har sedan Berlinmurens fall 1989 haft en långt nedåtgående trend visar SOM-institutets undersökning och benämns i en artikel skriven av Ydén och Berndssons (2013). I artikeln görs flera analyser av SOM-undersökningar på ämnet försvaret och flera intressanta resultat görs reflektioner på. När det gäller svenskar i utlandstjänst anser den större andelen svenskar att internationella insatser inte är värda risker för svenska skador eller dödsfall (ibid s. 623), vilket hypotetiskt kan visa sig vara ett intressant forskningsresultat för denna studie på veteraner och ungas bild av dessa. Men trots att försvaret i allmänhet har haft ett ganska lågt förtroende hos svenskarna på senare år så lyfter Ydén och Berndsson också fram resultaten från SOM-undersökningarna som visat att den yngre gruppen svenskar har störst förtroende för det försvaret bland alla åldersgrupper. Detta är intressant då denna grupp svenskar också är den grupp som exponerats minst för Försvarsmaktens verksamhet i och med avskaffandet av Värnplikten och minskningar i det svenska försvaret som inneburit att den yngre gruppen inte stött på försvarets verksamhet i alls lika stor utsträckning som de äldre grupperna har gjort. Det är också intressant då de äldre grupperna svarar att de värdesätter sin tid i försvarsmakten högt vilket motsäger deras låga förtroende för försvaret idag.

Även resultat på svenskars inställning till veteraner lyfts fram i artikeln av Ydén och Berndsson (2013). Frågan om svenskars inställning till om veteraner får tillräckligt med stöd efter tjänstgöring visar sig vara en icke-fråga för stora delar av de svarande, och särskilt bland de unga där i princip två tredjedelar av gruppen inte har någon uppfattning. Formuleringen i frågan öppnar upp frågetecknen kring om en slutsats kan dras gällande om unga verkligen inte har någon uppfattning kring svenska utlandsveteraner. Således kan studien besvara den reflektion som görs av författarna:

”Den stora osäkerheten överlag kan sannolikt bero på att ”veteraner”, trots decennier av svenskt deltagande i internationella uppdrag, mycket länge i princip utgjorde en icke-fråga, både i politiken och inom försvaret.” (Ydén & Berndsson, 2013:626)

En annan kvantitativ undersökning utförd av Demoskop (2015:37) bygger på telefonintervjuer med veteraner i hela Sverige. Resultaten i denna undersökning visar att åtta av tio av veteranerna själva tycker att människor i deras omgivning är positivt inställda till deras utlandstjänstgöring. De tycker dock att stödet är sämre, där fem av tio anser att de får/fått stöd från allmänheten. Den bild av att människor i omgivning är positivt inställda till veteraner ifrågasätts i en senare undersökning av Demoskop (Kännedomsmätning, 2015:7) som visar att

bara runt hälften av svenskarna är positiva till veteraner och deras tjänstgöring. Dock är det få som ställer sig klart emot i frågan, utan antingen är man positiv eller inte har en uppfattning. De som är positiva nämner att det är en viktig insats och att det är bra att veteraner vill hjälpa till och stötta andra. De få som är negativt inställda är ofta negativa till försvar och utlandsinsatser i stort. Dessa mätningar är mycket relevanta för denna studies syfte då det är en utgångspunkt för hypoteser om var unga i Sverige står i dessa frågor.

5.1.2 Befolkningars motsättning till internationella insatser.

Internationella insatser har tidigare varit saknad i den offentliga debatten i Sverige och har därför inte kommit upp på agendan hos många människor. Detta specifikt för insatsen i Afghanistan då politisk debatt och meningsmotsättningar saknades, trots att denna insats innebar ett större samarbete med NATO-styrkor och ökat våldsanvändande av den svenska militären (Wendt & Åse, 2016:360). Även om debatten om svenska militära insatser i utlandet har varit frånvarande så har mätningar gjorts på attityden till både dessa och personalen som har arbetat där.

I en artikel av Ben Clements (2013) publiceras resultat på medborgares attityd i de NATO-länders som deltog i insatsen i Libyen 2011. Resultaten från de benämnda kvantitativa studier som gjordes i varje land var slående lika, ungefär en tredjedel var positiva till en insats, en tredjedel ställde sig ovetande och en tredjedel ställde sig emot. Gällande Afghanistankriget gjordes en undersökning 2011 som visade att det var en minoritet britter som ville ha kvar sina trupper i insatslandet. 57 % av de svarande ville dra tillbaka trupperna omgående medan 23 % satte sig starkt emot ett tillbakadragande (Ibid s.119, 122).

I den demoskop-undersökningen (2015) som nämndes ovan visar det sig att även om utlandsveteraner själva anser att deras omgivning är positiva till deras insats finns kritik mot medias rapportering om deras insatser. De tycker alltså att media har misslyckats att porträttera det som händer enligt deras upplevelser. Detta skulle kunna vara en bidragande anledning till nästa rubriks diskussion kring kunskapsbristen om insatser i utlandet.

5.1.3 En kunskapsbrist om internationella insatser och veteraner

Problemet med kunskapsbristen tas upp i ett anförande av Moore (2009) i *Kungliga krigsvetenskapsakademiens handlingar och tidskrift* där det står om Sveriges misslyckande i att ge korrekt information om varför försvaret deltar i internationella insatser. De bakomliggande skäl för dessa insatser benämns ofta handla om humanitära insatser för lokalbefolkning och demokrati, när en annan mycket viktig anledning enligt honom är den säkerhet det ger Sverige att agera i samverkan med andra länder inom EU och NATO. Vi lever i en globaliserad värld och därför anser Moore att det är viktigt att Sverige informerar sina invånare om den trygghet internationella insatser innebär även för Sverige på hemmaplan. Moore menar att Sveriges misslyckande i att informera om varför vi deltar i

internationella insatser skapar ett missförstånd bland befolkningen kring hur vi försvarar våra gränser idag (Ibid s. 18).

Kunskapen om veteraner mäts även det i Demoskops kännedomsmätning (2015:8) där det konstateras att det finns en utmaning att öka kunskapen om veteraner men också försvaret i stort. Även utomlands har det konstaterats att det finns delade meningar hos veteraner själva om vem som är en veteran. I en studie utförd av Burdett et al. (2012) i England konstateras att knappt 50 % intervjuade veteraner klassar sig själva att innefattas av begreppet veteran. I studien konstateras att den engelska statens definition av en veteran alltså inte delas av de människor som innefattas av den definitionen. Detta indikerar att den officiella tolkningen av ett begrepp inte alltid delas av folket och de berörda. Studien nämner också att veteranbegreppet är ett svårt begrepp som har olika mening beroende på vem man frågar. Vad som gör att begreppet är så delat är något Burdett et al. (2012) inte tittar på, och det är där som en forskningslucka öppnar sig för denna studie att genom metoden kunna bidra med mer kunskap.

Detta problem är även identifierat på regeringsnivå då det finns ett uttryckt behov av att öka kunskapen i svenska samhället om internationella insatser för att på så sätt öka förståelse för både insatsen och de anställda som jobbar där (Prop. 2009/10:160 s. 2). Det finns alltså en koppling mellan medborgares kunskap om internationella insatser och förståelse (eller bild) av veteraner som finns.

5.1.4 Veteraner och psykisk ohälsa

Något som på temat med veteraner och psykisk ohälsa kan anses vara oväntat är då de resultat som kommer fram ur den registerstudie som gjordes på uppdrag av Försvarsmakten gällande utlandsveteraner (Aux-military, 2014). Resultaten visar att svenska veteraner statistiskt sett är mer psykiskt hälsosamma än resterande befolkningen. Det visar sig att svenska utlandsveteraner är mindre representerade i statistiken på självmord, självmordsförsök, deltagande av psykiatrisk behandling och användande av psykiatrisk medicinering. Det skulle därför vara intressant att utforska om Sveriges befolkning har en bild av svenska veteraner som personer som lider av psykiska sjukdomar då det visat sig att andra länder har större problematik gällande psykiska sjukdomar hos veteraner.

I exempelvis USA har nämligen liknande undersökningar gjorts som visat en allt större problematik. I en studie publicerad i facktidskriften Archives of Internal Medicine konstateras att en fjärdedel av hemkomna soldater från Afghanistan blev diagnostiserade med psykisk sjukdom, vanligast PTSD (Seal et al., 2007).

Även i Europeiska länder har det konstaterats att det förekommit allt fler psykiskt skadade veteraner i samband med insatsen i Afghanistan. Innan den svenska registerstudien ovan hade genomförts skrev försvarspsykiatern Prochazka (2010) en artikel om hur psykiska skador ökat bland hemkomna soldater både i USA och i Europa. Även om registerstudien visar att så inte

är fallet hos svenska soldater lyfter hon vikten av att samhället ger rätt stöd till veteraner och deras mentala hälsa. I artikeln lyfter hon Israel som ett positivt exempel där trenden, till skillnad från USA och Europa, inte varit negativ. Och det är just utbildning hos de inom vården som behandlar veteraner och samhällets stöd till veteraner som lyfts fram som nyckeln där. Det finns alltså en koppling mellan samhällets stöd och veteraners hälsa. Och som den tidigare nämnda Demoskopundersökningen (2015) visar anser svenska veteraner själva att stödet från samhället är bristfälligt.

5.1.5 Den manliga veteranen

Försvarsmakten har länge fokuserat på jämställdhetsfrågor då det finns en underrepresentation av kvinnor bland dess personal (Försvarsmakten, 2018). Inte minst ibland veteraner där nio av tio av dessa är män (Demoskop, 2016:16).

Wendt och Åse (2016:362) går in på feministisk forskning som visar föreställningar om krig och militär och de manliga och kvinnliga ideal som finns i detta ämne. Det finns en klar bild av militär som något manligt, där tankar om att offra sitt liv för sitt land ses som en manlig plikt, som ett sätt att skydda kvinnor och barn. Även patriotism knyts till en mans lojalitet mot land och rike medan det kvinnliga idealet handlar om reproduktion och uppfostran av barn (Ibid). Detta lyfts inte minst fram genom exemplet av värnplikten som innan den sattes i vila 2010 endast omfattade de svenska männen (Försvarsmakten, 2018). Denna identifierade föreställning går att ta med sig i analysen av denna studie om veteraner och se om den passar in även hos ungdomar i Sverige.

5.2 Teori

Teorier i medie- och kommunikationsvetenskap har använts för att både utforma studien och sedan för att bättre kunna förstå dess resultat. Det viktiga i jakten på passande teorier till denna studie har varit att möjliggöra fördjupad förståelse som är grundad i redan testade teorier (Eriksson & Hultman, 2014:72).

5.2.1 Semiotiken som hjälpmedel att förstå bilden av veteraner

Det har tidigare konstaterats att begreppet veteran är mångtydigt och kan betyda olika saker beroende på vem man frågar. Kommunikationsteorin om semiotiken behandlar meningsskapande kopplat till symboler och ord. Semiotiken är så pass grundläggande att det försöker förklara det som möjliggör kommunikation, då betydelser bakom symboler gör det möjligt för människor att skapa förståelse mellan varandra (Champagne, 2014). Semiotikens teori handlar om meningsskapande och tittar på att förståelser för symboler är inlärda snarare än självklara. Ett passande exempel tar Griffin et al. (2015:329ff) upp med symboliken kring det gula band som miljoner amerikaner sätter upp som en symbol av stolthet och stöd till nationens soldater ute i krig. Detta gula band är i första hand bara ett gult band, som sedan blev associerat med förlåtelse och återvändande efter den populära pop-sången ”Tie a Yellow

Ribbon Round the Ole Oak Tree” som kom ut 1972. Denna symbol fördes sedan vidare på soldater i krig och gick från att associeras med en fånges kärlek till en kvinna till en nations vilja att soldater skulle komma tillbaka från kriget.

En av semiotikens stora namn och första grundläggare, Ferdinand de Saussure, delade upp symbolen och dess betydelse i två olika delar och kallade dessa för ”signifiers” och ”signifieds”. Detta för att förklara att en del av symbolen är vad som faktiskt visas medan en annan del är vad som förstås när man ser det som visas. Den förståelsen, kan precis som i exemplet ovan med det gula bandet, ändras över tid och genom olika kulturer (Berger 2013:22). I denna studie använder jag mig istället av begreppen *denotation* och *konnotation* som namn för dessa två olika delar av en symbol. Dessa användes av Roland Barthes, ett annat välkänt namn inom semiotikens teoriområde, där denotationen är vad som finns kvar när all konnotation har tagits bort (Vigsø, 2004:73–75). I vårt exempel om det gula bandet är alltså alla kopplingar och bilder som associeras med det gula bandet konnotationer, medan denotationen i detta fall ett band med en gul färg.

Semiotiken anses vara hjälpsam i denna studie då den kan på ett bättre sätt förklara vad unga tänker sig att en soldat är då de antaganden som teorin bygger på fortfarande är allmänt vedertagna (Eriksson & Hultman 2014:73). Semiotiken används flitigt inom medie- och kommunikationsvetenskap för att skapa förståelse för symboler och språk. Teorier inom semiotik används ofta när man forskar på bilder och illustrationer, för att förstå bakomliggande budskap och för att förstå människors tolkningar. Ett exempel på detta är studien om valaffischer av Vigsø (2004) där semiotiken används som ett hjälpmedel för att förstå att kultur och annat finns som bakomliggande anledningar till hur människor gör olika tolkningar av bild och ord. Han lyfter på de två tidigare nämnda begreppen konnotation och denotation och låter dessa bli en grund i hans metod när han analyserar studiens valaffischer. Genom att först fastställa den denotativa sidan av en symbol kan sedan de olika konnotativa sidorna också lyftas och diskuteras. Svårigheten här är att olika kulturer och olika människor kan se olika konnotationer till symbolerna, och dessutom utgörs symbolerna av både bild och text (Ibid s. 76-79).

Denna studie som behandlar ungas konnotationer och tankar kring veteraner är såklart väldigt annorlunda då syftet inte är att analysera bilder på veteraner och på så sätt analysera vad för typer av tolkningar och värderingar som görs i dessa. Denna studie använder istället teorin om semiotik som en grund till att skapa förståelse för dessa konnotationer genom att få svar som indikerar både explicit och implicit vad de intervjuade ungdomarna kopplar till begreppet veteran och människor som deltagit i internationella insatser. Till skillnad från studier där semiotiken används för att tolka exempelvis ansiktsuttryck och deras bakomliggande betydelse (Berger, 2013:23) så låter denna studie respondenternas egna ord och förklaringar ligga till grund för att förstå konnotationer till begreppet veteran. Därför blir konnotationer till veteraner hos unga huvuddelen av studien men denotationen är intressant den med då teorin säger att svaren kan skifta beroende på vad det är för ”symbol” som visas. I detta fall betyder det att bilderna, tankarna och förståelserna (konnotationerna) för begreppet utlandsveteran

(denotationen) kan vara olika mot bilderna, tankarna och förståelserna (konnotationerna) till ”en soldat som varit i utlandstjänst” (denotationen) trots att dessa två olika denotationer enligt statens definition betyder samma sak.

Det är inte första gången semiotiken används för att hjälpa till att förklara begrepp inom veteranforskning. I den vetenskapliga tidsskriften *Journal of veteran studies* har Stein (2017) utfört en semiotisk analys av böcker skrivna av veteraner. I denna studie har ordet ”ensamhet” analyserats och satts i sin kontext för att förstå vad veteraner faktiskt menar när de pratar om en identifierad ensamhet som många av dem känner. Metoden i den studien skiljer sig mot denna studie som utför analys av narrativ och inte intervjuer, men likheter finns i hur de ord och beskrivningar som används av begreppet ligger till grund för den semiotiska analysen och resultatet från det.

Semiotiken har används vid studier av grupper i samhället, att jämföra med veteraner som är den samhällsgrupp som denna studie syftar att analysera. Gaines (2011) gör en studie på identifikation inom kulturer som olika samhällsgrupper gör när de tittar på de två stora samhällsgrupperna i Fiji, ursprungsfijianer och invandrade indier. Det konstateras att semiotik är en del av hur man identifierar sig till olika samhällsgrupper, samt vad som i allmänhet utgör att en person tillhör en viss samhällsgrupp. Kopplingen mellan kultur och semiotik är ett ganska stort område som introducerades av Yuri Lotman (Berger, 2013:25) då kultur handlar om gemensamma symboler som skapar en identitet. Denna tolkning av semiotik används också av Greco (2016) som gör intervjuer på mödrar som ursprungligen kommer från andra delar av världen men sedan bosatt sig i London. Genom att göra intervjuer med dessa människor har författaren som syfte att lära sig om kopplingar mellan olika maträtter och deras kulturella associationer. Hon nämner att gemensamma språk och kulturella symboler skapar en gemenskap och ett sätt att förstå sig på världen (Ibid s. 61). Med detta i åtanke är det en viss del av kulturell semiotik som används i processen av att skapa förståelse för begreppet veteran i Sverige. Sverige, och vad som klassas som svenskt, har möjligtvis en koppling till hur svenskar ser på veteraner, jämfört med hur andra länder kan se på dessa.

5.2.2 Uses and gratifications-teorin förklaring till medieanvändande

Uses and gratifications är en medieteori som utgår ifrån ett användarperspektiv. Istället för att titta på olika mediers effekt på människor som är så vanligt förekommande när man försöker förstå sig på kommunikation så tittar man på användarens val av medier och hur det kan påverka effekterna på användarna. Uses and gratifications utgår ifrån att användarna är individer som konsumerar medier för olika syften. Människor har behov och väljer medier utefter dessa behov (Griffin et al. 2015:355).

Med hjälp av denna teori förstår vi att när frågor ställs om hur ungdomar får sin bild av veteraner så kommer olika medier nämnas, som alla används med olika syften. Vissa söker information och väljer medier som passar detta medan andra endast söker att bli underhållna och väljer då medier utefter detta. Det betyder också att medier påverkar människor på olika sätt på grund av att människor är olika individer (Ibid s. 356). Med denna teori som grund

väljs frågor ut om vilka medier som påverkar ungas bild av veteraner och en diskussion förs kring förklaringen mellan den enskildes användande och de effekter som det ger.

Uses and gratifications har i sitt ursprung varit en teori som applicerats mycket på kvantitativa studier och har tidigare fått kritik för att inte vara tillräckligt kritisk i sin grund. Ostertag (2010:598) lyfter detta problem och konstaterar att teorin kan användas i mer kvalitativa studier också och att den ger möjlighet att ifrågasätta strukturer och samhälle. Ostertags studie använder också intervjuer som metod för att lära sig om människors medievanor och på så sätt lära sig om hur människor värderar olika typer av medier för att skapa förståelse för samhället i stort. Till skillnad från Ostertag som även använder uses and gratifications för att kritisera maktstrukturer i samhället, tar denna studie om veteraner endast avstamp i att förstå just användarnas värderingar till olika medier. Människor har olika attityder till olika medier på grund av påverkan från bland annat andra människor och därför finns det en nytta i att förstå dessa attityder för att på så sätt förstå människors meningsskapande i samhället (Ostertag, 2010:603). Det är denna del av uses and gratifications som blir bidragande i studien om ungas bild av svenska veteraner. De medier som respondenterna lyfter fram som bidragande till deras bild går att analyseras utefter vilka olika attityder de har till dessa. Vissa medier används för att finna information, medan andra medier används enbart för underhållning. Människors associationer till olika medier påverkar deras bild av verkligheten (Ibid s. 597).

Uses and gratifications har tidigare används mycket inom kommunikationsvetenskap för att lära sig mer om invånares medievanor inom politik. I en vetenskaplig artikel av Lariscy et al. (2011) utförs en intervjustudie på unga medborgare för att lära sig om hur de använder internet för att skapa uppfattningar om politik och politisk deltagande. Genom att bryta ner användandet i olika kategorier görs en analys som visar hur ungdomarna använder internet på varierande sätt. Det visar sig att unga använder internet som en del i deras politiska deltagande då de diskuterar politik med andra användare online och lär sig mer om politiken (Ibid s. 760). Precis som artikeln av Lariscy et al. söker efter olika typer av attityder till media och användande av dess konsumenter söker denna studie att lära sig mer om vilka medier och faktorer som ligger till grund för ungas bild av veteraner. Det är då även genom teorin om uses and gratifications intressant att lära sig om hur dessa ungdomar värderar olika medier när de försöker skapa förståelse för svenska veteraner. Uses and gratifications har används här för att identifiera olika förståelser och attityder till olika medier. Genom att analysera de svar som ges kan man värdera vilka medier som är mer trovärdiga och mindre trovärdiga hos ungdomarna i studien, och då även lära sig om medier och vad som är viktigt för unga i deras försök att skapa förståelse för samhället.

6. Metod

6.1 Forskningsstrategi

Denna studie grundar sig i en kvalitativ strategi då frågeställningar och syfte handlar om att skaffa sig en förståelse för människors uppfattningar om något, som i detta fall är veteraner. Intervjuer var då en väg att gå då det ger en möjlighet att anpassa och fördjupa sig beroende på vilken väg en konversation tar (Eriksson & Hultman, 2014:101). Som tidigare konstaterats så är kunskap och uppfattning om veteraner dålig hos svenska medborgare, vilket gör att förförståelsen för målgruppen på ämnet låg, och en insikt fanns att det skulle kunna vara svårt att få något som helst material att utgå ifrån. Därför gjordes bedömningen att intervjuer är bäst just för det ger en möjlighet att ställa följdfrågor och ifrågasättanden för att möjliggöra mer reflektion hos de unga svenskarna som studien bygger på. Hade istället nya kvantitativa undersökningar gjorts hade risken varit att ingen ny kunskap hade kommit till ytan då det redan konstaterats att det saknas kunskap om ämnet i samhället. De tidigare kvantitativa undersökningarna som tidigare gjorts (t.ex. de demoskopundersökningar och SOM-undersökningen som tidigare refererats till) är dock intressanta för studien och används i kumulativt syfte för att bygga vidare på redan etablerad kunskap.

Studiens fokus handlar om att förstå, snarare än att förklara, och därför är ett kvalitativt fokus ett logiskt val (Thurén, 2007:94ff).

6.2 Urval

Eftersom det är en samhällsgrupp som studien syftar att undersöka fanns det ett behov av att avgränsa sig för att gruppen inte skulle bli för stor. Valet föll på att intervjuerna skulle utföras på unga svenskar i åldern 18-19 år av tre huvudanledningar. Den första anledningen var att detta är en grupp ungdomar som fortfarande studerar på gymnasiet och därför har en gemensam faktor. Den andra anledningen var att den nyinförda värnplikten gjort att Försvarsmakten kommer hamna på ungdomarnas agenda på åtminstone ett sätt när de förväntas svara på om de själva är intresserade av att göra militärutbildning. Den tredje anledningen var bekvämligheten för mig som undersökare att slippa söka målsmans godkännande för att utföra intervjuer och på så sätt kunna spara tid i ett annars tidspressat kandidatsuppsatsschema.

Populationen svenska ungdomar i 18-19 års ålder är en väldigt stor grupp utspridd över hela Sverige och det finns en svårighet i att ens eget stickprov som utgör grunden för studien ska kunna motsvara denna stora grupp personer (Eriksson & Hultman, 2014:91). Svagheten med att göra en kvalitativ studie på denna grupp finns i att det är extremt svårt att generalisera resultaten på hela populationen ungdomar 18-19 år gamla då det är en enormt stor grupp. Därför användes en icke slumpmässig strategi för urvalet i studien, ett så kallat snöbollsurval. Detta betyder att efter att man kommit i kontakt med ett intervjuobjekt ber denne i samband

med intervjun hänvisa vidare till andra människor som faller under den valda populationen (Esaiasson et al. 2012:189–190). Den första tanken var att få tag i de första respondenterna genom att kontakta skolor men gensvaret var svagt. Istället kontaktades bekanta som i sin tur kontaktade personer i rätt ålder att ställa upp på intervjuerna. För att få ett större antal intervjuade ungdomar kontaktades flera olika bekanta som i sin tur hänvisade vidare till sina bekanta inom studiens population.

Precis som i detta fall finns alltid en osäkerhet när man utför en intervjustudie och inte ett totalurval är möjligt att utföra. Just när det gäller att generalisera resultaten på en större population kan ett strategiskt urval vara att föredra, men med tanke på den kvalitativa naturen av denna studie är inte det viktiga att besvara exakta frågor med en exakt kvantitativ data. Då kan man argumentera för att ett strategiskt urval skulle vara bättre (Ibid s. 180ff). Istället föll alltså valet på en icke strategiskt strategi, för att låta personer med helt okända egenskaper och bakgrunder få möjligheten att ge sina svar på detta ämne. Inga avgränsningar gjordes i urvalet mer än att de skulle falla inom åldersramen (som argumenterats för innan). Att använda sig av en sådan strategi gör att det inte går att generalisera resultaten på den stora populationen 18-19 år i Sverige, men det var ungdomarnas svar som var det intressanta och genom att utföra denna typ av strategi var det möjligt att få tag i fler människor och då också fler tankar och reflektioner.

12 intervjuer genomfördes varav 10 gjordes på telefon och två i person. Intervjuerna gjordes via telefon för att möjliggöra för ett större antal intervjuer än om ett personligt möte skulle behöva arrangeras. De två intervjuerna som gjordes i person gjordes helt enkelt för att det var lätt och snabbt att arrangera i det fallet då de befann sig nära mig. Genom att göra intervjuerna via telefon gjordes också vad som kan ses som i närheten av ett strategiskt urval då det möjliggjorde att fler människor än de som befann sig lokalt till mig som författare hade möjlighet att komma in i studien. Men som sagt ska inte detta klassas som ett strategiskt urval, utan endast ett sätt att förbättra chanserna till många intervjuer på ett kort tidsspann. Ett liknande urval gjordes i studien om ungas användning av internet i Lariscy et al. (2011) där telefonintervjuer utfördes på en större åldersgrupp i delstaten Georgia, USA för att då kunna jämföra unga med andra åldrar. Där utfördes hela 574 telefonintervjuer och detta argumenterar författarna var ett bra nog urval för att kunna generalisera på medborgare av Georgia.

Urvalet av ungdomar att intervjua skulle vara allmänt för att kunna besvara studiens syfte på bästa sätt. Med allmänt menas att studien inte endast syftar till att undersöka ungdomar som är intresserade av Försvarmakten och dess verksamhet, utan alla ungdomar oavsett förkunskap och intresse för Försvarmaktens verksamhet och dess veteraner. Eftersom ett snöbollsurval användes som strategi finns det en chans att ungdomar hänvisar vidare till andra ungdomar intresserade av de frågorna intervjun innehöll. För att motverka detta lät jag varje ungdom veta att det är människor i åldersgruppen oavsett om de är intresserade eller inte av dessa frågor som jag ville intervjua. Med hjälp av en kontrollfråga kring om den intervjuade själv hade intresse för att utbilda sig inom Försvarmakten kan man nu i efterhand se att det fanns

en överrepresentation av ungdomar intresserade av dessa frågor i urvalet. Denna kontrollfråga samt andra faktorer visar att studiens urval inte går att generalisera på den stora populationen av ungdomar i åldern 18-19 år gamla då det visade sig att mer än hälften av alla var intresserade av att jobba inom Försvarsmakten, något som inte stämmer in på hur verkligheten ser ut (Paulsson, 2013).

6.3 Genomförande

6.3.1 Intervjufrågor

Vid valet av intervjufrågor var det viktigt att skapa frågor som ger möjlighet till reflektion och eftertanke hos intervjuobjekten med tanke på SOM-undersökningen (Ydén & Berndtsson 2013) som visade att personer i Sverige inte har någon uppfattning om utlandsveteraner. Detta skapade såklart en medvetenhet om att studien skulle kunna få problem om det visade sig att unga inte alls har något att säga om veteraner. Några olika strategier användes under intervjuerna för att möjliggöra största möjliga reflektion hos de unga:

Varje intervju introducerades med en kort förklaring om hur det endast är ungdomarnas uppfattningar och tankar som jag var intresserad av, inga ”rätt eller fel”-svar. Jag informerade även om att ”jag vet inte”-svar var helt okej då det är ett svar i sig, något som lugnade unga som inte kände sig så insatta när de fick höra att ämnet för studien var Försvarsmakten.

Intervjuerna påbörjades även med en förklaring om anonymiteten som ungdomarna omfattas av. Detta var viktigt för att skapa ett förtroende hos ungdomen till mig som intervjuare och även en insikt för ungdomen att oavsett vad hen svarade så fanns det inget som band personen till dess olika kommentarer. Det gjordes även klart för intervjuobjektet att hen deltog i en studie, att samtalet spelades in och att svaren skulle transkriberas för att användas som en grund i en studie.

En annan strategi var att intervjufrågorna började lite bredare och berörde Försvarsmaktens uppdrag utomlands och vilka tankar intervjuobjekten hade om detta, innan frågor om veteransoldaterna och bilden av dessa kom in i intervjun. Nedan presenteras en lista över de fasta frågor som ställdes till alla de intervjuade ungdomarna:

1. *Kön? (Kvinna/man/ej spec.)*
2. *Ålder? (18-19 år)*
3. *Hemort?*
4. *Anser du att det är rätt att Sverige deltar i internationella insatser i konfliktdrabbade länder med militär? Varför/Varför inte?*
5. *Vad är din bild av de svenska personer som jobbat i konfliktdrabbade länder och nu kommit hem?*
6. *När du hör orden ”en svensk utlandsveteran”, vad tänker du då på?*
7. *Var har du hört/sett/läst om svensk militär som jobbat i konfliktdrabbade länder?*
8. *Var tror du att din uppfattning om personer dessa kommer ifrån?*
9. *Är du själv intresserad av att göra militär grundutbildning?*

10. Skulle du kunna tänka dig att själv jobba i en internationell insats för svenska försvaret?

Fråga nummer 4 är den fråga som bjuder in till reflektion och diskussion kring Försvarets verksamhet i allmänhet. Denna fråga användes för att bjuda in till diskussion på det större ämnet, i det här fallet internationella militära insatser och ungdomarnas syn på detta. Syftet med studien var inte att analysera vad unga har för attityder till internationella militära insatser och därför har inte svaren på denna fråga presenterats i studiens resultatdel. Det har dock i vissa fall direkt lett in ungdomar på frågan om veteraner och även gett möjlighet att ställa följdfrågor för att första bilden av veteraner bättre. Telefonintervjuer är ofta kvantitativt utformade då de används i bland annat telefonenkäter (Eriksson & Hultman, 2014:102), men intervjuerna som genomfördes i denna studie fokuserades istället på att vara kvalitativa genom att dessa följdfrågor ställdes och anpassning i konversationen gjordes efter hur ungdomen svarade. Dessa följdfrågor var såklart väldigt viktiga för att få en fördjupad förståelse som är intervjuers stora fördel (Esaiasson et. al. 2012:227ff).

Fråga nummer 5 och 6 fokuserar båda på bilden av veteraner, studiens huvudsyfte. De är lika i frågan men ändå olika för att locka fram fler svar och nya reflektioner på ämnet. Fråga nummer 6 fokuserar dessutom på konnotationer och besvarar frågeställningen om vad unga kopplat till begreppet utlandsveteran.

Fråga 7 och 8 fokuserar på frågeställningen om var bilden av veteranen kommer ifrån. Detta blir spekulativt och bygger på ungdomarnas egna uppfattningar om var bilden har kommit ifrån. Men med tanke på teorin om uses & gratifications som fokuserar på användande är ändå användarnas egna perspektiv till nytta för att nå goda resultat.

Fråga 1,2,3, 9 och 10 användes som kontrollfrågor om det skulle bli intressant att se om det fanns några likheter mellan dessa variabler och svaren som gavs. Här går det att ifrågasätta varför just dessa kontrollvariabler användes och inte andra som också kunde vara intressanta, exempelvis etnicitet, gymnasieinriktning, politiskt partitillhörighet m.m. Men valet föll på dessa då de är väldigt grundläggande och egentligen inte har en viktig funktion i att uppfylla studiens syfte som handlar mer om att kolla på de svar som ges.

Intervjuerna hade medvetet ett antal färre frågor då studien har ett tydligt fokus på just veteraner och det gjordes en bedömning att en längre intervju inte skulle vara mer gynnsamt. Dessutom är för långa intervjuer via telefon inte att föredra och därför planerades för varje intervju att pågå i ungefär 15 minuter (Ibid s. 234). För att undvika ledande frågor och skapa en falsk bild av vad ungdomarna egentligen tänker och tycker nämndes aldrig innan studien att fokus låg på veteraner och frågor kring dessa. Även de intervjuer som genomfördes i person följde samma tidsram för att ingen extra vikt skulle fästas vid dessa bara för att de inte genomfördes via telefon. Alla intervjuer, oavsett om de var via telefon eller inte, kändes lika effektiva i att få igång en bra diskussion och är alla delaktiga i studiens resultatdel.

Hypotesen om psykiska skador var något som heller inte var för avsikt att leda in ungdomarna på och därför har ingen fråga formats kring detta. Frågor har istället bjudit in till reflektion för att möjliggöra för respondenten att lyfta denna bild av veteraner som psykiskt skadade utan att själv lett in dem på detta ämne. Följfrågor som ”vilken typ av person tror du att de är efter avslutad tjänstgöring” är ett exempel på hur dessa inbjudande frågor har sett ut.

6.3.2 Bearbetning av resultat

Studien bygger på 12 intervjuer gjorda på unga vuxna i åldern 18-19 år gamla efter att en mättnad bedömdes vara uppnådd efter att fått relevanta svar. Valet av att utföra just 12 intervjuer motiveras med att en mättnad i svaren kunde nås samtidigt som analysen behövde påbörjas för att kunna klara den tidsram som satts av universitetet. Mättnaden baserades på att de kontrollvariabler (ex. kön och intresse av att själv utföra militär grundutbildning) som valts ut började sprida ut sig samtidigt som svaren till andra frågor började kännas igen. Intervjuerna pågick mellan 13-17 minuter styck. Nedan presenteras de 12 anonyma ungdomarna enligt dessa kontrollvariabler. Ungdomarna kommer sedan citeras under resultatdelen av studien:

	Kön	Hemort	Intresse för GMU	Intresse för deltagande i utlandsinsats
Ungdom 1	Man	Habo	Ja	Ja
Ungdom 2	Man	Alingsås	Ja	Ja
Ungdom 3	Man	Solna	Ja	Vet ej
Ungdom 4	Man	Göteborg	Ja	Vet ej
Ungdom 5	Man	Mölndal	Ja	Ja
Ungdom 6	Kvinna	Stockholm	Nej	Ja (ej soldat)
Ungdom 7	Kvinna	Lerum	Nej	Ja (ej soldat)
Ungdom 8	Kvinna	Täby	Ja	Ja
Ungdom 9	Kvinna	Göteborg	Ja	Ja (ej soldat)
Ungdom 10	Kvinna	Göteborg	Ja	Vet ej
Ungdom 11	Kvinna	Täby	Ja	Ja
Ungdom 12	Kvinna	Stockholm	Nej	Ja (ej soldat)

Det finns en överrepresentation av storstadsbor och hela Sverige är inte representerat i studien. Bedömningen är dock att med tanke på de olika platser som de intervjuade ungdomarna kommer ifrån gör det att vi får en större bredd hos de svarande och en större chans att nå ett stickprov av populationen som kan bidra till en variation i svaren (Eriksson & Hultman 2014:91).

När materialet hade samlats in och mättnad hade nåtts användes Ethnographic Content Analysis (ECA) som metod för att dissektera och tolka resultaten. Till skillnad från den mycket vanliga variabelmetoden med kvantitativa rötter som används för att söka svar på

olika satta variabler i en studie ger ECA en möjlighet att mer kvalitativt sätta svaren i en kontext (Jmfr. Esaiasson et. al., 2012:67ff & Altheide, 1987). Skillnaden mellan metoden i denna studie och en studie som exempelvis Demoskops (2015) som bygger på flera hundra telefonintervjuer är den mer kvalitativa fokusen på intervjuerna när resultaten har sammanställts. Därför är det passande att använda sig av ECA i analysen av resultaten då syftet med studien inte är att samla ett kvantitativt material och presentera resultat från dessa. Istället används ECA som metod för att analysera specifika svar och koppla dessa till varandra i studiens helhet.

Metoden går ut på att intervjuerna läses om och om med olika fokus för att hitta kopplingar mellan varandra. Som hjälp i detta arbete skapades en tabell över svar till olika frågor för att ge en snabb överblick över vad de olika ungdomarna har sagt om dessa saker (Se bilaga 1.0) för att sedan kunna sätta dessa kommentarer i kontext i studiens helhet. Tabellen innehåller en förenkling av det som har sagts så arbetet har gått fram och tillbaks mellan de transkriberade intervjuerna och överblickstabellen. Detta har hjälpt processen av kontinuerliga upptäckter allt eftersom analysen har gjorts, i enlighet med ECA:s metod och denna studies kvalitativa fokus (Altheide 1987:68).

För att applicera semiotiken i studiens metod har alltså associationer som både är implicita och explicita tagits fram för att på så sätt få en starkare förklaring till bilden de unga har av veteraner. ”En semiotisk undersökning försöker förstå vad en symbol konnoterar i den kontext som den används och vad detta betyder för personen som använder sig av den” (Stein, 2017:3). Detta är vad denna studie har eftersträvat att göra när texten har analyserats, alltså satts i sin kontext för att lära sig vilka konnotationer som faktiskt existerar till veteraner. Teorin om uses and gratifications har använts som mall för att söka efter vilka medier som nämns påverka de konnotationer som existerar och också hur dessa medier värderas av de intervjuade ungdomarna. Genom att dela på om ett medium används för informationssökande, för underhållning, för diskussion eller för andra syftet lär vi oss lite mer om vad de olika medierna betyder för de unga. Detta kan sedan vara hjälpsamt för oss när vi analyserar hur bilden av veteraner kommit till existens och vilka förväntningar de har på olika kanaler i samhället.

7. Resultat

7.1 Bilden av veteraner hos unga

7.1.1 Den positiva bilden av veteraner hos unga

Det har alltså kommit fram från tidigare undersökningar att svenskar inte verkar ha någon direkt uppfattning av svenska veteraner. Men vid diskussion med de unga stämmer inte riktigt denna tidigare slutsats in på dem. Vid frågor om veteraner kunde alla 12 av de intervjuade personerna i denna studie efter lite eftertanke dela med sig av tankar om hur de ser på ämnet. Vid första frågan som berörde ämnet veteraner fick ungdomarna frågan ”Vad är din bild av de svenska personer som tjänstgjort i utlandet och nu kommit hem därifrån?” och i 11 av 12 intervjuer kunde de svarande dela med sig av åtminstone en enkel bild av hur de ser på veteraners egenskaper och karaktär.

Genomgripande för samtliga intervjuer var den positiva bild man har av veteraner, med undantag för att psykiska och fysiska skador togs upp i ett fåtal gånger (Se senare i studiens resultat). Den vanligaste termen som de svarande först valde när de beskrev veteranerna var att de är hjälpsamma människor. Man ser alltså veteranerna som osjälviska människor som gör något bra för andra:

”De tänker på andra före sig själva för att de vill hjälpa till och ser liksom att om de kan varför skulle de då inte hjälpa andra. De riskerar ju sitt eget liv för att kriga för andra så då är de ju väldigt ödmjuka så det är ju väldigt bra.” (Ungdom 7)

”Jag tror det är folk som vill hjälpa till... Ja, på ett annorlunda sätt än vanligt liksom.” (Ungdom 3)

Styrka är en annan beskrivning som användes av de unga. I ett par av intervjuerna valde ungdomarna att beskriva dessa hemvända tjänstemän och tjänstekvinnor som starka personer. Både fysisk styrka och psykisk styrka innefattas i denna beskrivning, men framför allt den psykiska styrkan att klara av att göra ett utmanande jobb som soldat i ett farligt land trycktes på. Den fysiska styrkan av att orka med arbetsuppgifterna pratades det också om, då vissa ansåg veteranen som någon som är atletiskt stark, idrottande, aktiv, ”i bra form” m.m.

En annan beskrivning som några av de unga använde sig av var den respekt de hade för utlandsveteraner. Denna respekt grundar sig i en uppfattning om utlandsveteranens osjälviskhet i att hjälpa andra och även en uppfattning om ett arbete som bär med sig mycket risker, där soldatens egna liv sätts på spel. Dock tar ungdomarna gång på gång upp antaganden om att svenska soldater i utlandet har det lugnare än andra nationers soldater. Ett par gånger lyfts USA upp som ett jämförande exempel när diskussionen går in på vad

soldaterna faktiskt får uppleva. Mer om detta under ”Bilderna av den svenska utlandsveteranen som psykiskt skadad”.

”Men bilden man har är liksom att det är väldigt lugnt från vår front... [D]et kanske inte är vi som går in i själva kriget liksom i första hand. Det känns som vi är ganska neutrala även fast vi är där, att det kanske inte är vi som avfyrrar pistolerna tänker jag.” (Ungdom 1)

Att mestadels positiva beskrivande ord används för utlandsveteraner är ett intressant resultat med tanke på det kontroversiella arbetet som de faktiskt utför. Som tidigare forskning presenterat så är en stor del av medborgarna i många länder mindre positiva till dess lands militära operationer i utlandet och även till det arbete deras soldater utför där (Clements 2013:119, Demoskop 2015:7). Men av alla intervjuade ungdomar är det alltså överlag positiva tankar om utlandsveteranerna. Citatet nedan är ett intressant exempel då soldater från Sverige beskrivs som snälla, något som säger en hel del om bilden man har av de soldater som tjänstgjort i utlandet.

”Jag tänker lite sådär livrättsmänniskor, antingen för att idrotta och vara aktiv men också för att hjälpa människor. De hjälper människor genom att vara militär, en snäll militär liksom.” (Ungdom 9)

De enda tankarna som dök upp om svenska utlandsveteraner som kan ses som negativa var just de psykiska och fysiska skador som kan komma med efter en internationell insats. De psykiska skadorna en utlandsveteran bär med sig nämndes mer än de fysiska skadorna och berörs i ett senare kapitel under resultat. De fysiska skadorna benämndes endast av två av de intervjuade ungdomarna när de tillbads beskriva deras bild av svenska veteraner. I några fall nämndes också ord som trauman och men (fysiska eller psykiska men), men när dessa beskrivande ord användes fanns det oftast en direkt koppling till psykisk problematik snarare än medicinska trauman och fysiska men.

”Kanske lite psykiskt förstörda om de har varit med om något trauma liksom.” (Ungdom 8)

När det gäller bilden av en veteran så föll diskussionerna naturligt in på utlandsveteraner, alltså de som är/varit anställda på Försvarsmakten och deltagit i en internationell militär insats. Det finns inte riktigt någon reflektion över att en veteran även skulle innefatta civil personal om man tolkar alla de svar som talar om soldater och vilka de är.

7.1.2 En oklar bild om begreppet utlandsveteran.

För att bjuda in till ytterligare reflektioner kring svenska veteraner ställdes en intervjufråga där ungdomarna bads beskriva de tankar och bilder de fick när de hörde begreppet ”en svensk utlandsveteran”. Detta är intressant då de konnotationer associeras med ordet utlandsveteran kan säga mycket om de underliggande förståelser som finns, och kan alltså skilja sig från om man använder andra ordaval för att beskriva soldater som deltagit i internationell insats (Se 5.2.1). Svaren som gavs visade sig vara blandade. En utlandsveteran definieras, som tidigare

nämndes i begreppsdel av studien, av Försvarsmakten som en person som nuvarande är anställd eller tidigare varit anställd på Försvarsmakten och utfört internationell militär insats. Huruvida den begreppsbeskrivningen passar ihop med de studerade ungdomarnas konnotationer till begreppet presenteras i denna resultatdel.

Det var många som hade svårt med att ens kunna förklara vad begreppet betydde. Hos tre av de svarande var en utlandsveteran något helt okänt, och trots en upprepning i hopp om att lite mer reflektion skulle göras kunde de inte svara på vad det betydde. För de tre ungdomarna som svarade att de inte visste vad en utlandsveteran var så hade de gemensamt att ingen av dem var själva intresserade av att utföra en militär grundutbildning, vilket är ett samband som kunde vara intressant att lyfta då ett egenintresse i Försvarsmaktens verksamhet potentiellt kan ha en inverkan på hur insatt man är i vissa specifika begrepp. Även hos vissa som gav en beskrivning av begreppet gjorde det med frågande röst och osäkerhet i rösten medan de förklarade vad de tänkte. Konversationen nedan är ett utdrag ur en av intervjuerna. Här är ett exempel på någon som visar en osäkerhet genom att använda sig av begrepp som ”typ” mycket och dessutom inte egentligen är i närheten av den begreppsdefinition som Försvarsmakten har gjort.

”Om jag skulle säga orden ”en svensk utlandsveteran” vad tänker du på?”

Ungdom 10: ”En svensk utlandsveteran... Först tänker jag typ en soldat. Det känns som en soldat med ett stort gevär. Men sen om det är en svensk veteran så blir det lite snällare typ. Jag tänker på en kille med militärkläder som skjuter.”

”Så en soldat? Oavsett om de varit ute i krig eller inte?”

Ungdom 10: ”Jaa typ.”

Förutom de som uttryckte att de inte visste vad en svensk utlandsveteran var så fanns det inget direkt samband mellan huruvida ungdomarna själva var intresserade av att göra militär grundutbildning på Försvarsmakten och hur insatta de var i vad en utlandsveteran var.

Även bland de som var helt övertygade om att de ville göra grundutbildningen fanns det en oklar bild av vad en utlandsveteran var. Som konversationen ovan inte direkt innehöll någon närmare beskrivning på personens koppling till internationell tjänstgöring så som begreppet egentligen betyder enligt Försvarsmaktens definition så var det en del av ungdomarna som inte nämnde den internationella biten av begreppet. En ”erfaren militär” (ungdom 3) är en beskrivning som en ungdom avgränsar sig vid.

Om man då istället tittar på de personer som beskrev utlandsveteranen som någon som tjänstgjort internationellt så var det just ordet erfarenhet som var en vanligt förekommande beskrivning. Och även om just inte begreppet erfarenhet användes i sig så pekade många på just vikten av att fått erfara saker för att få kallas utlandsveteran. En ungdom beskrev utlandsveteranen som någon äldre i ålder:

”Om vi skulle säga att en svensk militär varit utomlands. Vad tror du att det är för typ av personer om du skulle beskriva dem...?”

Ungdom 9: ”Typ en kille eller man närmre 30 års ålder.”

... ”Vad är dina första tankar när du hör orden ”en svensk utlandsveteran”?”

Ungdom 9: ”Jag ser... Nu blev bilden av människan lite äldre, typ 45. Fortfarande en kille som ändå har varit med om en del typ av internationella konflikter.”

Och just den vikten av att personen som tjänstgjort har varit mer erfaren än andra militärer delas av flera av de svarande. Vissa talar om att militären måste ha tjänstgjort i minst 1 år utomlands för att kunna betraktas som en utlandsveteran. Det talades även om att förutom ha tjänstgjort under en längre tid även ha tjänstgjort i flera länder för att kunna kallas en veteran. Precis som en ungdom uttryckte sig (citatet nedan) så ses ordet veteran som någon som är mer erfaren än andra, och således verkar vilken typ av erfarenhet det handlar vara en påverkningsfaktor. Kanske är ordet veteran ett starkt/värdeladdat ord och därför ställs det höga krav på typ av erfarenhet. Konnotationer som associeras med ordet veteran är då en förklaring till de spridda svaren mellan frågan om soldater i utlandet och frågan om svenska utlandsveteraner.

”Över lag så tänker jag att det är någon som varit och tjänstgjort många år i många olika länder... Just veteran det är ganska starkt ord, då kanske man börjat som soldat och jobbat sig upp till officer.” (Ungdom 1)

Överlag så var det en koppling mellan ordet utlandsveteran och militär hos de unga och reflektion kring civil personal som tjänstgjort utomlands och deras koppling till begreppet utlandsveteran gjordes aldrig. En person såg dock även personer som inte var anställda i Försvarsmakten och på eget bevåg åkte till konfliktland för att vara soldat som tillräckligt för att kallas svensk utlandsveteran.

7.1.3 En veteran förknippas med en man.

I en handlingsplan för jämställdhet hos Försvarsmakten sattes år 2009 tre huvudmål att jobba emot. Ett av dessa var att ”en betydligt större andel kvinnor deltar i internationella freds- och säkerhetsfrämjande insatser, inom ramen för regionala och internationella organisationer, och insatserna genomförs med ett genusperspektiv i syfte att öka insatsernas effektivitet.” (Försvarsmakten 2018).

Från vad denna studie kan visa så finns det fortfarande en grundtanke om att svenska veteraner är män hos de intervjuade svenska ungdomarna. Som i exemplet överst på sidan av ungdom 9 så svarade två andra ungdomar explicit att de förknippar veteraner med män. Två andra ungdomar benämnde maskulina genus när de beskrev veteranen utan att egentligen reflektera mer över det, som i exemplet nedan.

*... ”varit med i olika konflikter och händelser som har gett **honom** erfarenheterna liksom.” (Ungdom 4).*

Ser man till kontrollvariablern ”kön” hos de intervjuade ungdomarna så gjordes dessa implicita referenser till veteranen som en man av ungdomar som själva var män, medan de explicita benämningarna om veteranen som en man gjordes av kvinnliga respondenter. Dessa explicita benämningar, d.v.s. när de kvinnliga ungdomarna rakt ut säger att de ser en veteran som en man, var i samtliga fall inget ungdomarna själva kunde förklara varför. I citatet nedan blev en ungdom tillfrågad att utveckla sina tankar kring varför hon såg en kille när hon beskrev en veteran:

... ”Vår historielärare som är med i militären så jag tänkte lite på honom och ett tag så var det ju typ att det var mer killar som skickades iväg, liksom sina söner som ställde upp och krigade men nu kan det vara vem som helst så jag vet inte varför jag fick den tanken.” (Ungdom 7)

Och det visade sig vara svårt att förklara den bilden då det fanns en medvetenhet om kvinnors möjligheter att själva jobba som militär i internationella konflikter.

7.1.4 Den psykiskt skadade svenska veteranen

En hypotes innan denna studie hade utförts var att svenska veteraner förknippas med psykiska skador, främst PTSD efter traumatiska upplevelser i krig, som forskning har berört (Se kapitlet Tidigare forskning). Detta är ett antagande som delats av Försvarsmakten och därför varit intressant i resultaten att analysera. Endast ett fåtal av ungdomarna förknippade veteraner med psykiska sjukdomar och bara det är ett resultat i sig. I de fall som psykisk sjukdom togs upp av någon av de intervjuade ungdomarna så förde man också ett utvecklande kring hur de psykiska sjukdomarna beror på vilken konflikt man varit i och att de inte har en bild av att alla veteraner har psykiska sjukdomar. De jämförde även svenska soldater med andra nationers soldater i utlandet, främst USA, och hade en tanke om att svenska soldater har det lugnare än dessa och därför inte i samma utsträckning får psykiska sjukdomar.

Ungdom 4: ”Det drabbar ju säkert vad de har varit med om, det finns ju vissa som är helt traumatiserade liksom. Jag vet inte hur det är med svenska soldater men amerikanska har ju vart i Vietnamkriget och sånt. Det är ju lite vad man har varit med om.”

”Tror du att det kan vara mindre sådant då med svenska soldater än amerikanska och andra länders?”

Ungdom 4: ”Ja, det tror jag, jämfört svenska med amerikanska. Vi är ju inte ett sånt konfliktland som har omvärlden att vara rädd för. Amerikanerna har ju varit med i mer krig på senare tid så dom är väl ett större hot för vissa länder.”

Ungdomarna talade om traumatiska händelser som i exemplet ovan och därför hintade mot psykiska sjukdomar utlösta av just dessa, exempelvis PTSD som är vanligt förekommande hos veteraner i USA och andra länder (Se tidigare forskning). Om så är fallet är det förståeligt att mängden konflikt veteranerna fått uppleva påverkar om det resulterar i bilden av veteranen som psykiskt sjuk. Även flera av de unga som inte tog upp psykiska sjukdomar gav en bild av svenska soldater på en lugnare front, veteraner som inte varit med om lika mycket strid som

andra många andra länder. Detta kan vara en förklaring till frånvaron av bilden av veteraner med psykiska sjukdomar. Ungdomarna verkar också vara nära verkligheten i denna uppfattning med tanke på skillnaden som visats på statistiken över psykiska sjukdomar hos svenska veteraner jämfört med amerikanska veteraner (jämför Seal et. al. 2007). Annars är det just att de unga svenskarna som intervjuades inte förknippar veteraner med psykisk sjukdom som är intressant då det går hand i hand med de resultat registerstudien (Aux-military) visar.

7.2 Var bilden av veteraner hos unga kommer ifrån

Till skillnad från mycket av tidigare forskning har den här studien haft möjlighet att titta lite närmare på vad det faktiskt är som bidragit till den bild av veteranen vi kunnat läsa om i ovanstående resultatdel. Det är uppfattningen ungdomar själva har av vad som bidragit till deras kunskap och bilder om veteraner som tagits upp till diskussion under intervjuerna. Det visar sig i huvudsak vara fyra områden som benämns som viktiga för att ha skapa den bild som de intervjuade unga har av militären. Media (massmedier och sociala medier), mänskliga kontakter, skola och filmer/böcker är vanliga bidragande faktorer och presenteras nedan.

7.2.1 Massmedias betydelse för kunskap och uppfattning

Massmedia nämns oftast vara den primära källan för ungdomarnas kunskap om veteraner och Försvarmakten i allmänhet. När det gäller frågor om svensk militär och försvar var det flera som kände att de stött på information om detta genom nyhetskanaler. Den samhällsroll som massmedia har tar ungdomar på allvar när det gäller information om det svenska försvaret och dess verksamhet i utlandet. Många av de svarande kände att informationen om det svenska försvarets verksamhet och insatser var bristfällig och vid många tillfällen efterfrågades mer. Alltså ansåg de intervjuade ungdomarna att massmedia har ett ansvar att informera om Försvarmaktens verksamhet, och att massmedia är en kanal som ska ge dem den information som är nyttig och korrekt.

Trots att många av de unga fortfarande nämner de traditionella medierna som nyheter i tv- och i tidningsform benämns även sociala medier som viktig för just deras åldersgrupp för att ta emot information om svenska försvarets insatser i världen. Det var även några som önskade att de visste mer då de fann ämnet intressant och viktigt och tyckte att sociala medier vore en bra kanal för denna kunskap. Trots detta är det endast två av de svarande som nämner Försvarmaktens egen reklam och arbete i sociala medier som en del i förandet av deras bilder på veteraner och försvar. Ungdomen som citeras nedan var själv antagen till militär utbildning och intresserad av dess frågor, trots detta ansåg han att informationen han fått i sociala medier inte var särskilt specifik.

”Jag har sett information om försvaret på sociala medier. Som att de har varit i Mali. Det var ganska allmänt dock.” (Ungdom 3)

Förutom Försvarmakten på Sociala medier var det även en ungdom som tog upp Försvarmaktens träningsapplikation till telefoner och berättade att när hon tänkte på en

svensk soldat så tänkte hon på de personer som instruerar övningar i denna applikations videor. Samma krav på att information ska komma genom sociala medier som i massmedia ställdes inte och därför får man anse att sociala medier ses som en kanal där information är lättillgänglig för studiens ungdomar men inte lika viktig för kunskapsbildande som massmedia.

7.2.2 Människorna runt omkring påverkar bilden av veteranen

Försvarsmakten har dock andra kommunikativa insatser som benämns av fler svarande och som mer betydande för bilden av veteranen. De gånger ungdomarna själva fått träffa en anställd på Försvarsmakten som informerat om olika delar av verksamheten har en betydande roll för den uppfattning många har. Några ungdomar tar upp tillfällen då Försvarsmakten varit på besök på skola eller har haft event där ungdomen fått lära sig mer om Försvarsmaktens verksamhet. När det gällde den påverkan som detta haft på uppfattningen om veteranen var det en ungdom som gick in mer ingående på hur detta format dennes bild av vad en veteran är:

”Jag hade en kurs i skolan där det var en specialistofficer i vapen, en överste som kom och pratade med oss om ledarskap inom militären, hur de jobbar nu... [H]an visade lite bilder från Afghanistan... och visade att ”här ligger vi och där uppe ligger talibaner” och berättade hur de fick klara order om att de bara fick skjuta på dessa talibaner. Så han visade lite såna bilder. Det var bara bilder på honom.”
(Ungdom 2)

Och det är just människor som förutom massmedia är vanligast bland de unga att hämta sin bild av veteranen ifrån. När det unga urvalet försöker förklara sin bild av veteranen, en bild som konstaterats är oklar för många, söker de sig till människor i sin omgivning som kan förklara denna bild. Oftast är det vid tillfällen då Försvarsmakten inte har gjort en specifik kommunikativ insats, utan när anställda eller före detta anställda på Försvarsmakten på något sätt har kontakt med den unga svensken. Det är lite blandat vilken typ av relation dessa människor har till ungdomen. Som i citatet ovan av ungdom 2 var det en specialistofficer som var utsänd av Försvarsmakten för att informera på skolor som påverkade bilden av veteranen hos ungdomen. Denna specialistofficer skulle antagligen aldrig träffa ungdomen igen, och därför var inte en djupare relation nödvändig för att ändå påverka. I andra fall kan det handla om familjemedlemmar som tidigare varit anställda av Försvaret, gjort värnplikt eller bara haft intresse för försvarsfrågor.

Något som i de flesta fallen går att konstatera är att dessa kontakter med människor som påverkar bilden av veteranen är män. Detta konstateras av både manliga och kvinnliga ungdomar, som i exemplet nedan, men är inte ett oväntat resultat på något sätt då nio av tio utlandsveteraner faktiskt är män (Demoskop, 2016:13):

”(Angående information om veteraner) Jag stöter ju på det för det är ganska många killar i min klass som är intresserade av militären och så. Så de är ute på militärgrejer på helgerna ibland, och min pappa har varit med i militären också.”
(Ungdom 11)

De ungdomar som var osäkra på vad begreppet utlandsveteran betydde använde sig av anställda på Försvarsmakten som källa för uppfattningar om veteraner oavsett om de tjänstgjort i utlandsstyrka eller inte, medan de ungdomar som var säkrare på kopplingen mellan en utlandsveteran och internationell insats letade efter soldater som tjänstgjort utomlands som källa för deras uppfattningar om veteraner. Detta kan visa att oavsett om ungdomarna i studien vet vad en veteran är eller inte så söker de efter människor i sin omgivning för att hitta förklaringar.

7.2.3 Skolverksamhetens roll i bilden av svenska försvaret

Som i citatet av ungdom 2 så har skolan en roll för unga i att lära sig och skapa uppfattning om veteraner och det svenska försvaret i stort. Mer än hälften av de intervjuade ungdomarna känner att de har fått kunskap om dessa saker genom skolan. Och liksom med massmedia så kände ungdomarna att skolan borde bli bättre på att undervisa om Sveriges koppling till internationella konflikter:

”Vill du lägga till något om utlandsinsatser och veteraner?”

Ungdom 8: ”Nej, bara att jag inte har så mycket kunskap om detta ämne. Men det skulle vara intressant att lära sig mer om det. Framför allt i undervisningen. Man pratar om utlandspolitik och så men inte så mycket om det militära.”

Efter tolkning av resultaten visar det sig dock att skolan kommer sekundärt efter media och mänskliga kontakter i hur vanligt det är att det påverkar bilden av veteranen. Detta bland annat då endast en person lyfter fram skolan som den främsta källan för kunskap på ämnet. Dock nämns det i farten av många utan att fästa större vikt vid det. Så det märks att skolan är en stor del i agendasättandet hos de intervjuade gymnasieungdomarna. En möjlig reflektion förklaring till att det inte benämns mer än t.ex. massmedia är för att skolan på något plan inte lyckats bygga kunskap om Sveriges involvering i militära internationella insatser och likaså dess veteraner.

7.2.4 Populärkulturens bidrag till bilden

En del av ungdomarna i studien valde att ta upp filmer och böcker som källor för deras kunskap och såg dessa som bidragande faktor till hur de ser på veteranen. I exemplet nedan tar en ungdom upp hur amerikanska filmer påverkar bilden av de svenska veteranerna. Som citeras i sista meningen har den svarande ändå en bild av att svenska veteraner har det lite annorlunda än amerikanska. Precis som i diskussionen under rubriken ”Den psykiskt sjuka svenska veteranen” så anser här ungdomen att svenska soldater har det mildare än de amerikanska. Alltså finns det en förutfattad mening om att svenska soldater inte har det lika svårt som amerikanska och därför inte helt går att jämföra helt med varandra.

Ungdom 8: ”Alltså jag tror det mest kommer ifrån amerikanska filmer där man får se veteraner komma hem och så har de varit med om massor. Ja, jag tror jag har en väldigt amerikansk bild av det liksom.”

”Och så tänker du att du tar över den bilden på Sverige också?”

Ungdom 8: "Jaa precis, fast milda till det lite."

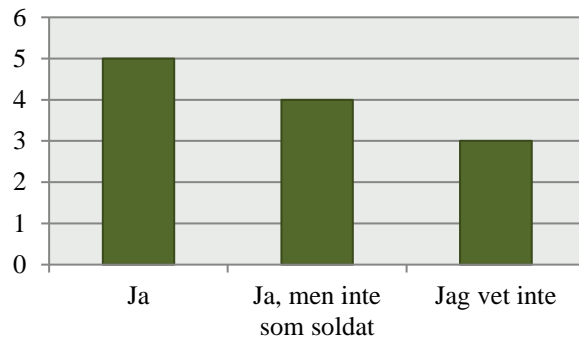
I ungefär hälften av intervjuerna lyfte ungdomarna film och böcker som bidragande faktor till deras bild av veteranen. En ungdom lyfter andra världskriget-filmer som påverkande. En annan nämner att filmer inspirerar honom av "det som soldater i utlandet har gjort och vad de utsätter sig för för att skydda sitt land" (Ungdom 2). Alltså är det lite blandat vilken typ av effekt populärkulturen har, och en diskussion kring detta och möjliga förklaringar enligt medieteorin *uses and gratifications* finns i diskussionsavsnittet.

Men populärkulturen är placerad som nummer fyra av de fyra områden som ungdomar lyfter som bidragande faktor till deras förståelse och bild av svenska veteraner. Detta då även om ungefär hälften av ungdomarna nämner film och böcker så ligger huvudsaken av diskussionen kring dessa bilders uppkomst på de tidigare nämnda faktorerna. För kännedom är film och böcker de enda två medierna som nämns och därför innefattas av begreppet populärkultur i denna studie. Spel och andra medier nämndes inte av någon av de intervjuade ungdomarna.

7.3 En god inställning och vilja hos ungdomar att själva delta i internationell insats

Ett klart resultat gick att hämta i frågan om huruvida ungdomarna själva kunde tänka sig att jobba i en internationell insats. Innan det ställdes kontrollfrågan om ungdomen själv var intresserad av att göra grundläggande militär utbildning (GMU). Av de svarande ungdomarna var det sex personer som svarade ja till intresse för att göra GMU, fyra svarade att de inte var intresserade och två var inte intresserade för tillfället men skulle kunna tänka sig att göra det i framtiden någon gång. När sedan följdfrågan om de själva skulle kunna tänka sig att göra en internationell insats ställdes frågan om för de som inte var intresserade av GMU och att bli militär själva till om de hade kunnat tänka sig att jobba som andra professioner än militär i ett konfliktdrabbat land på uppdrag av svenska staten. Resultaten visar att nio av 12 av de intervjuade ungdomarna kan tänka sig att delta i en internationell insats, dock inte alla som soldat. Det går att notera att utav 12 intervjuade ungdomar var det ingen som ställde sig helt emot (Se tabell 7.1).

Kan du tänka dig att delta i en internationell militär insats för Sverige?

Tabell 7.1

Jämför man svaren i denna fråga med kontrollfrågorna visar det sig att utav de sex ungdomar som själva var intresserade av att göra GMU var det endast en som ställde sig ovetande till att tänka sig deltagande i internationell insats. Även bland de som inte var intresserade av GMU var alltså svaren positiva till att själva delta i internationella insatser.

”Men om du skulle se på det här med att jobba utomlands i ett land där det är konflikt och krig även om det inte var som soldat (Då hon tidigare svarat nej på intresse för GMU)?

(Ungdom 7): Jaa det skulle jag kunna tänka mig.

Vad är det som gör att du skulle känna att du kunde göra det?

(Ungdom 7): Nej men det finns ju till exempel såhär, vad kallas det när man åker och hjälper barn? Det känns ändå liksom bra att göra något för andra. Man lär sig mycket av att åka iväg och göra någon sån grej.”

Som i utdraget ovan med ungdom 7 så finns det en god attityd till tjänstgöring i utlandet, även om det råder krig och konflikt i landet. Tankarna i det här fallet går till att hjälpa barn i konfliktlandet och precis som här så lyfter återigen många av ungdomarna möjligheten att hjälpa till, och verkar se förbi konflikten för att kunna göra det. En annan kände att den gärna hade hjälpt till, men vill själv inte vara en soldat då det kan innebära att skada någon. Men även de som kunde tänka sig att göra en utlandstjänstgöring som soldat såg detta som en chans att hjälpa då man pratar om den nytta man kan tjäna som soldat i utlandsuppdrag:

”Och sen tror jag att det är ett sätt att kunna göra nytta på ett sätt man inte kan göra hemma. Jag längtar lite efter att få en chans att göra en aktiv skillnad på plats istället för att sitta och prata om något som man har gjort hela livet... [A]tt man faktiskt får något

gjort och faktiskt gör någon skillnad. För jag tror att militärtjänsten, det är en plats man faktiskt kan göra skillnad. (Ungdom 5)

Även om man talar om ”att göra skillnad” och ”att hjälpa” så är det ändå de egennyttiga argumenten som tar förtur i förklaringen till positiva inställningen till arbete i internationell insats. De flesta av ungdomarna som intervjuats ser det som en möjlighet att se världen, få erfarenhet och uppleva något nytt och spännande. Alla dessa positiva inställningar till arbetet i utlandet går väl med resultaten som också är mycket positiva mot bilden av svenska veteraner.

8. Diskussion

Resultaten i studien är presenterade i samma ordning som frågeställningarna i kapitel 3.2 visar. Alltså först vilken bild som unga beskriver att de har av veteranen idag, sedan vad det är som de bygger denna bild på och till sist om den inställning de själva har till att tänka sig delta i en insats i ett krisdrabbat land. I diskussionen används även teori inom fältet för medie- och kommunikationsvetenskap som hjälpmedel för att komma framåt i förståelsen till empirin i undersökningen. Detta är en viktig del då det hade varit en förlust att inte använda sig av redan beprövad och använd kunskap som är relevant för att förstå ungas bild av veteraner (Eriksson & Hultman 2014:75).

8.1 Diskussion kring bilden av veteranen hos unga

8.1.1 Veteraner framställs som något bra

De positiva beskrivningar som används av alla studiens ungdomar i deras beskrivning av veteraner är ett resultat som går emot den kvantitativa forskning som gjorts tidigare på människors inställning till veteraner. Som det går att läsa i tidigare forskning (kapitel 4) visar studier att endast ca hälften av befolkningen har en positiv inställning till veteraner (Demoskopns kännedomsmätning, 2015:7) och när det gäller internationella insatser är det ännu färre som ställer sig positiva (Clements, 2013). Resultaten som presenterats i denna studie är att de intervjuade ungdomarna väljer att beskriva veteraner med positiva ord. Ungdomarna beskriver veteraner som personer som hjälper andra, är psykiskt och fysiskt starka som klarar av de uppgifter som ställs framför dem, är snällare än andra länders soldater och ungdomarna säger sig ha respekt för dem. Därför visar studiens respondenter att man ställer sig bakom den insats en veteran deltagit i och ser positivt på dessa människor. Samtidigt ställer sig de ungdomar som själva uttryckte att de inte skulle vilja delta i en internationell militär insats positivt till veteraner. Det visar att oavsett vilken inställning dessa ungdomar själva har till att jobba i Försvarsmaktens internationella verksamheter ser veteraner som något ärofyllt och bra. En framtida analys av medieinnehåll på området och andra faktorer som ungdomarna nämner ha påverkat deras bild skulle kunna besvara om det faktiskt är från dessa denna positiva bild kommer.

8.1.2 Psykiska skador påverkar svenska soldater i mindre omfattning

De tankar om veteraner som psykiskt skadade är ovanligt förekommande, vilket var oväntat då en tidigare hypotes var att psykiska skador förknippas med veteraner. Men en möjlig förklaring till detta kan vara bilden de intervjuade ungdomarna har av att svenska soldater har det lugnare och mildare än andra länders soldater (främst USA). Den psykiska sjukdom som utländska soldater oftast tar med sig är just PTSD och den har en relation till traumatiska upplevelser (Martin, 2015). Om det nu är så att ungdomarna ser veteraner som någon som inte varit med om lika mycket traumatiska upplevelser är det möjligtvis en förklaring till varför man inte ser att de skulle vara psykiskt skadade.

8.1.3 Bilden av en man gör att kvinnliga veteraner glöms

Bilden av veteransoldaten som en man är som sagt en korrekt bild sett till verkligheten då också de flesta veteranerna är män (Demoskop, 2016:13). Men att nöja sig där vore felaktigt då detta också betyder att det fortfarande finns kvinnliga veteraner trots att de är underlägsna i antal. Här har Försvarsmakten en utmaning då det konstateras i studiens resultat (se kapitel 7.2.2) att mänskliga kontakter med veteraner (främst nuvarande/före detta anställda på Försvarsmakten) spelar en viktig roll i bilden ungdomarna har av veteraner i stort. Samtidigt konstaterar studien att de personer som nämns av ungdomarna är män, vilket leder till slutsatsen att detta är en bidragande faktor till att ungdomarna också tänker sig veteraner som män. Om det hade stämt även bland samhället i stort betyder det att de 3563 kvinnliga veteraner som funnits i Sverige missas av samhällets medborgare (Olsson, 2018:17). Därför behövs det kommunikativa strategier som kan kringgå betydelsen av mänsklig kontakt från Försvarsmakten när det gäller associationer till kön tills dess att fler kvinnor blir klassade som veteraner.

8.1.4 Kommunikativa teorier som hjälp att förstå empirin

Ett annat resultat som kompletterar redan funnen tidigare forskning är just problematiken med att många unga inte har samma associationer av begreppet veteran som Försvarsmakten. Demoskops kännedomsmätning (2015:6) får fram ett resultat som visar att endast 11 % vet vad en utlandsveteran är, och konstaterar att Sverige måste bli bättre på att informera om detta samt att Försvarsmakten måste ha kännedom om detta i deras information utåt. Enligt semiotikens begrepp om konnotation finns det dock associationer till begreppet utlandsveteran hos de flesta ungdomarna, även om de inte känner sig säkra på vad det är. Studiens empiri visar att de tillfrågade ungdomarna associerar en utlandsveteran med en erfaren militär som varit ute i krig, gärna i mer än ett år. Denna definition snuddar endast vid de definitioner av begreppet veteran som både Försvarsmakten och svenska staten lägger fram. Med andra ord behöver Försvarsmakten ha en medvetenhet om detta även när det gäller unga då an inte kan utgå ifrån att begreppet betyder samma sak för ungdomar som det gör för de som är inlästa i Försvarsmaktens definition.

Även teorin *uses and gratifications* användes för att på ett djupare sätt försöka begripa de källor som ungdomar söker sig till. Det är konstaterat att ungdomarna lyfter olika typer av källor som betydelsefulla för deras kunskap och uppfattning av veteraner. Med tanke på detta är *uses and gratifications* en teori att ta i bejakning då ungdomar, inte minst idag, själva väljer vilka medier de konsumerar. Det finns ett enormt utbud av medier i dagens samhälle och alla slåss om människors uppmärksamhet och tid (Griffin et al. 2015:355–356) De ungdomar som lyfte massmedier som ett viktigt medium i skapandet av bilden av veteraner var också de som själva valde att ta del av massmedia och förlitade sig på dess information. Konsumeringen av massmedia såg olika ut, vissa förlitade sig på svenska medier medan andra tittade på utländska, allt efter vad som passade deras behov som användare. De ungdomar som nämner populärkulturen som delaktig i bilden av veteraner nämner också bilden efter dessa förutsättningar. Detta är såklart spekulationer men grund går att finna i *uses and gratifications*-teorin som gör skillnad på vad mediet används till. Antagligen är det också

därför massmedia ses som en mer trovärdig information att bygga sin bild på då populärkulturen används av människor i ett underhållande syfte snarare än ett informativt syfte. Nedan är ett citat från en ungdom som nämner film i sammanhanget men samtidigt känner att film inte räcker till:

”... [T]yp kanske lite filmer som Hamilton och sånt. Det hade varit bättre om man fått lite mera information för jag vet ju knappt om de är där liksom.” (Ungdom 10)

8.2 Studiens begränsningar och grund för framtida undersökningar

Syftet med denna studie har varit att lära sig mer om unga i samhället och deras förståelse för samhällsgruppen veteraner. En del i detta har varit att undersöka vad det är som påverkar ungas bild men metoden har inte varit att analysera medier och de faktorer som unga tycker påverka dem. Därför finns det chans för vidare forskning på medieinnehåll och hur dessa kan förklara det ungdomarna själva upplever.

Det är även sant att studien endast bygger på ungas självreflektioner och därför betyder det att mycket kan missas och även skilja sig från vad som sker i verkligheten. Studiens frågor har varit utformade för att möjliggöra att så mycket som möjligt har potential att komma till ytan under diskussionerna, men vissa saker kan alltid glömmas bort eller vara mindre korrekta. Detta är ett problem så fort intervjuer står som grund för ett resultat, och därför är det viktigt att veta att studien endast bygger på vad de unga själva känner och tycker. Det är detta som också har varit syftet.

Referenser

- Altheide, D. L. (1987): Ethnographic Content Analysis. *Qualitative Sociology*, 10(1), Spring 1987. Human Sciences Press.
- Aux-military (2014): *Registerstudie av svenska militära utlandsveterander*. Aux Analysis AB. Stockholm, Sverige.
- Berger, A. A. (2013): *Semiotics and Society*. Published online: 22 November 2013. Springer Science Business Media: New York, 2013.
- Berndtsson, Joakim, Bjereld, Ulf & Ydén, Karl (2016) *Turbulenta tider – svenskarnas åsikter om försvaret, Ryssland, NATO och Islamiska staten*. Hämtad ur Ohlsson, J., Oscarsson, H. & Solevid, M. (red) Ekvilibrium. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Burdett, H., Woodhead, C., Iversen, A. C., Wessely, S., Dandeker, C. & Fear N. T. (2012): “Are You a Veteran?” Understanding of the term “Veteran” among UK ex-service personnel: A Research Note. *Armed Forces & Society*. 39(4) 751-759. Sage Publications.
- Clements, B. (2013): Public Opinion and Military Intervention: Afghanistan, Iraq and Libya. *The Political Quarterly*, Vol. 84, No. 1, January–March 2013.
- Champagne, M. (2014): *Semiotics*. New York: Oxford University Press.
- Demoskop (2015): *Erkänsla för utlandsveteraner*. 2015-02-13. På beställning av Försvarmakten.
- Demoskops kännedomsmätning (2015): *Slutrapport – Kännedomsmätning om utlandsveteraner*. 2015-02-26. På beställning av Försvarmakten.
- Demoskop (2016): *Slutrapport - Personlig utveckling och nytta av utlandsinsats*. 2016-03-22. På beställning av Försvarmakten.
- Eriksson, L. T. & Hultman, J. (2014): *Kritiskt tänkande – ”Utan tvivel är man inte riktigt klok.”* Stockholm: Liber AB.
- Försvarmakten (2018): *Internationella insatser*. Hämtad från webben 2018-05-28: <https://www.forsvarsmakten.se/sv/var-verksamhet/internationella-insatser/>
- Försvarmakten (2018): *Internationell insats före/under/efter*. Hämtad från webben 2018-05-21: <https://www.forsvarsmakten.se/siteassets/5-information-och-fakta/anhorigstod/imi-for-webb.pdf>
- Försvarmakten (2018): *Jämställdhet och jämlikhet*. Hämtad från webben 2018-05-20: <https://www.forsvarsmakten.se/sv/om-myndigheten/vara-varderingar/jamstallldhet-och-jamlikhet/>
- Försvarmakten (2018): *Värnplikten genom åren*. Hämtad från webben 2018-05-25: <https://www.forsvarsmakten.se/sv/information-och-fakta/var-historia/artiklar/varnplikt-under-109-ar/>
- Gaines (2011): British Imperialism in Fiji: A Model for the Semiotics of Cultural Identity. *International Journal for the Semiotics of Law* (2012) 25:167–175.

- Greco, S. (2016): The semiotics of migrants' food: Between codes and experience. *The Gruyter*. 2016-05-13. DOI 10.1515/sem-2016-0089.
- Griffin, E., Ledbetter, A. & Sparks, G. (2015): *A First Look at Communication Theory*. New York, NY: McGraw-Hill Education.
- Lariscy, R. W., Tinkham, S. F. & Sweetser, K. D. (2011): Kids These Days: Examining Differences in Political Uses and Gratifications, Internet Political Participation, Political Information Efficacy, and Cynicism on the Basis of Age. *American Behavioral Scientist*. 55(6) 749–764 © 2011 SAGE Publications.
- Martin, E., (2015): *Concise Medical Dictionary (ed 9)*. Sökning på PTSD Online version. Oxford University Press. Oxford, UK.
- Moore, M. (2009) ”Den oförklarade förklaringsmodellen. *Inträdesanförande i Kungliga Krigsvetenskapsakademiens handlingar och tidskrift 5/2009, s.19-36*.
- Olsson, A., E. (2018): Anhörig och Soldat - Oro, saknad och längtan. *Forskningsplattformen för hälsa och samverkan. Nr 5, 2018*. Kristianstad: Kristianstad University Press.
- Ostertag, S. (2010): Establishing news confidence: a qualitative study of how people use the news media to know the news-world. *Media, Culture & Society*. Vol. 32(4): 597–614.
- Paulsson, A. (2013): *Ungdomars intresse och kunskap om Försvarsmakten (Kandidatuppsats)*. Stockholm: Krigsvetenskap metod och självständigt arbete. Försvarshögskolan.
- Prochazka, H. (2010): Samhällets stöd viktigt för soldaters mentala hälsa. *Läkartidningen nr 42, 2010, vol 107*.
- Prop. 2009/10:160. *Modern personalförsörjning för ett användbart försvar - vissa frågor om Försvarsmaktens personal*. Tillgänglig: <https://www.regeringen.se/49bb67/contentassets/c6d0609076e540d59df5efd8f241cf5f/modern-personalforsorjning-for-ett-anvandbart-forsvar-prop.-200910160>
- Scripps, S. (2005): Valorizing the citizen soldier: Veteran testimony, public display and the creation of the national D-Day museum. University of South Carolina.
- Seal K. H., Berthenthal, D., Miner C. R. & Marmar C. (2007): Bringing the war back home: mental health disorders among 103,788 US veterans returning from Iraq and Afghanistan seen at Department of Veterans Affairs facilities.
- SFS 2010:449. *Lag om Försvarsmaktens personal vid internationella militära insatser*. Stockholm: Försvarsdepartementet.
- SOU 2014:27. *Svensk veteranpolitik - Ett ansvar för hela samhället*. Stockholm: Elanders Sverige AB
- Stein, J. Y. (2017): The Meaning of “Loneliness” for Traumatized Veterans: A Semiotic Investigation of Veterans’ Written Narratives. *Journal of Veteran Studies*. Publicerad november 2017.

- Thisner, F. & Garpenhag, L. (2016): *Försvarsmaktens utlandsveteraner - Historiska aspekter på dagens svenska veteranpolitik, ca 1956–2010*. Försvarshögskolan, Militärhistoriska avdelningen.
- Thurén, T. (2007): *Vetenskapsteori för nybörjare*. Malmö: Liber AB.
- Ydén, Karl & Berndtsson, Joakim (2013) Efter Afghanistan? Försvaret, kriget och svenskarna i *Lennart Weibull, Henrik Oscarsson & Annika Bergström (red) Vägskäl*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Vigsø, O. (2004): *Valretorik i text och bild - en studie i 2002 års svenska valaffischer (Doktorsavhandling)*. Uppsala universitet. Institutionen för nordiska språk. <https://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:165566/FULLTEXT01.pdf>
- Wednt, M. & Åse, C. (2016): *För Sverige – med livet som insats. Afghanistankriget, döden och demokratin*. Statsvetenskaplig tidskrift, årgång 118, 2016/3.

Bilagor

Bilaga 1.0:

Var bor du?	Habo, Jönköping	Allingsås	Solna	Göteborg	Möln dal
Anser du att det är rätt att Sverige deltar i internationella insatser?	Det är bra att vi finns där som en hjälpa nde hand.	Det är bra att vi kan hjälpa till. Behålla freden.	Jag tycker det är rätt att vi hjälper till.	Det beror på hu r läget ser ut. Varken rätt/fel. Om folk lider <u>så som det har varit</u> är det en plikt att ställa upp för mänskliga rättigheter.	Ja. Det är vårt ansvar som i-land. Vi har resurser att göra det. Gynnar os för vi tar kol på grupper som stör tar demokrati
Författade meningar om kön på veteraner.		Man har respekt för honon som varit där / Ur motståndarens perspektiv så kommer ju HAN ha va den.		Varit med om händelser som gett HONOM erfarenhet	
Har fått bilden från kontakt med manliga soldater	En manlig soldat som tjänstgjort i Afghanistan	En manlig SO kom till skolan och informerade			Träffat två manliga veteraner. En Pilot och en från Bosnien.
Vilken bild har du av svenska soldater som varit utomlands?	Det är väldigt lugnt på svenskarnas front i utlandet. Vi avfyra r inte pistolerna liksom. Respektfullt.	Man har respekt för honom som har varit där (utlandet och tjänstgjort).	Folk som vill hjälpa till på ett annorlunda sätt	Framställs som goda människor men inte hjältar, ger sitt liv långt hemifrån.	Enorm respekt för dom. Starvt gjort att sätta livet på spel.
"Svensk utlandsveteran" vad ser du?	Någon som tjänstgjort i många år i många olika länder. Veteran starkt ord. Man är erfaren.	Någon som tjänstgjort i många år i många olika länder. Såna som har blivit skadade i krig?	En erfaren militär	Nån från Sverige som jobbat i utlandet under en längre tid. Olika konflikter, krävs mer än 1 år. Många Det drabbat säkert vad dom har varit med om. Det finns ju vissa som är helt traumatiserade. Men mindre för svenska än amerikanska.	En erfaren svensk militär som tjänstgjort utomlands. De är starka individer. Står kta av uppdraget. På hemmanölan edör de skillnad
Förkni ppos veteraner med psykiska sjukdomar/men?	nej	nej	nej	Det finns ju vissa som är helt traumatiserade. Men mindre för svenska än amerikanska.	Kan innebära problem att komma hem från krigszon. Bär på vissa men. Beror på konflikten.
Var kommer bilden om veteraner ifrån?	Träffade en bekant som varit i afg. Filmer om historiska händelser inspireras av de som skyddar sitt land.	En veteran höll en kurs i skolan. SO. Visade bilder. Fick bara skjuta på talbaner. Filmer inspirerar.	Info från FM på sociala medier. Från kompisar.	Media som visar svenskar som offer och amerikanska soldater som skurkar. Historiaböcker. TV4 SVT Expressen.	Egna efterforskningar. Militära nyheter BBC hjälper att ha koll på olika konfliktzoner. Historier från mänskiskor. Historier man läser. Träffat veteraner som bidragit
Tänka er själva att göra utlandstjänst?	Ja, det är nog lärorikt.	Ja, verkar intressant och spännande. Kultur och många upplevelser	Ja men jag är inte jättesäker på det. Det är blandat.	Jag vet inte men det är inte min ambition just nu	Det skulle jag absolut. Värdear utbildningen högt. Kan göra nytta/skillnad.
Intresserade av att göra militärbildning?	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja

Bilaga 1.0 Fortsättning:

Stockholm	Lerum	Täby	Göteborg	Göteborg	Täby
Ja. Bra att hjälpa dom som har det svårare och är mer utsatta	Ja, att dom hjälper till är ju bra. Kan hjälpa att skicka folk att ställa upp i krig.	Nej till militär hjälp. Annan hjälp typ ekonomisk är okej. Fast militär hjälp ok om det handlar om att försvar befolkningen	Ja! Om det är en konflikt och Sverige kan bidra för att lösa den så är det bra. Vissa konflikter verkar inte kunna lösas sig själva	Ang. veteran, jag tänker på en kille med gevär som skjuter	Beror på. Men är vi på rätt sida och vi går emot någon som är emot mänskliga rättigheter självklart.
	Jag tänker att de är killar typ (ang veteraner) / Jag vet att för skickades söner iväg, men inte längre.		En kille/man närmare 30 års ålder (ang någon som krigat). 45 år man (ang vet.)		
	En manlig historieförare som är soldat.		En bekant manlig soldat några år äldre		Killar i klassen och pappa näms.
Omtänksamma, hjälper andra. Brinner för försvar, är stark. Men beror på vilket land de varit i.	Tänker på andra före sig själv. Hjälper till. Riskerar egna liv så är ödmjuka.	I bra form. Kan ha psykiska och fysiska skador. Militärer för svenska soldater än amerikanska	"Ivrattningsmännskor, idrottare, aktiva, tänker på människor. Hjälper mänskor. "En snäll militär"	Ingen	Starka människor som orkat med.
Vet inte.	Sådan från Sverige som krigar i andra länder.	Någon i insatsstyrkor utomlands, kommit hem och är retirad kanske.	Äldre, 45 år man. Som varit med om internationella konflikter	En soldat med stort gevär, en svensk sådan känns lite snällare.	Vet inte.
Nej	Nej	Lite psykiskt förstörd om de varit med om trauman. Beror på vilket land. Inte så vanligt tror jag. Några har inga psykiska men en del.	Nej	Nej	Psykiskt påfrestande, kan vara jobbigt att komma tillbaks pga de varit med om så mycket.
	Historian i skolan. Historieförare som är militär.	I skolan om Sverige i Afrika o bekämpa pirater. Amerikanska filmer där soldater kommit hem med psykiska skador.	Båtutställning i frihamnen av FM. Från filmer om andra världskriget med fokus p å Sverige. FM reklam med videor och träningsappen (blonda).	Nyheter på tv, sociala medier och filmer som Hamilton. Saknar information i media om svenska insatser.	nyheterna mycket, från killar i klassen och pappa.
Ja för att hjälpa till (men inte soldat).	Ja (men inte som soldat). Bra att kunna göra saker för andra. Lärorikt.	Ja, det vore intressant att komma ut i världen lite.	Ja men inte som att kriga. Kanske sjukvård i så fall, inte skada någon.	Jag vet inte, om jag hade vägat. Om jag fått en bättre bild och mer info	Ja men det beror på vad jag skulle jobba med.
Nej	Nej	Ja (Kanske om några år)	Ja	Ja, inte just nu men någon gång.	Nej